

National Erasmus+ Mid-term evaluation

Summary	3
An appreciated programme that should remain integrated in the future ...	3
Continued need for simpler administration.....	3
Expand the mobility programmes with the aim of including new target groups	4
Increase opportunities to run strategic partnerships.....	5
Clear European added value.....	5
The mid-term evaluation – an opportunity greatly valued by the Government.....	5
How the report has been produced.....	7
1. Effectiveness	9
1.1 Good attainment of objectives, if hard to measure	9
1.2 The programme enables individuals to grow, and... ..	10
1.3 ... contributes towards increasing the attractiveness of vocational education	11
1.4 ... improves employability	12
1.5 ... improves multilingualism.....	12
1.6 ... helps to improve fulfilment of the objectives at local level	13
1.7 ... provides an opportunity for valuable project partnerships.....	14
1.8 Mobility important for many target groups, particularly teachers.....	14
1.9 Research into the programme should be expanded.....	15
1.10 Important to have an integrated programme.....	16
1.11 Create more consistent rules	17
1.12 More important challenges to tackle.....	18
1.13 Shorter lead times desirable.....	19
2. Efficiency	20
2.1 The need for further administrative simplification	20
2.2 The database structure should be reviewed and its efficiency improved	22
2.3 Budgeting should be more flexible.....	22
3. Relevance.....	24
3.1 Relevant objectives that may, however, need to be supplemented.....	24
3.2 Initiatives to involve hard-to-reach groups	25
4. European added value.....	27
4.1 Great European added value.....	27
4.2 Putting their education in a broader context.....	28
Appendix 1.....	30
Appendix 2.....	34
Appendix 3.....	37
Appendix 4.....	42
Appendix 5.....	46

Summary

Erasmus+ is of great importance to individuals and makes a positive contribution towards European integration and social development in general. These exchanges and partnerships give students, pupils, teachers, adults, young people and youth leaders opportunities to grow as individuals and obtain new, valuable experiences and perspectives.

An appreciated programme that should remain integrated in the future

The seminars held in preparing this report show that Erasmus+ is highly appreciated among project owners, teachers, pupils, students and young people. The objectives are felt to be relevant, the activities run are extremely meaningful and both the strategic partnerships and the mobility projects often prove to be very successful. The activities carried out contribute towards greater multilingualism, higher employability and a lower education drop-out rate among participants. At the same time, there should be greater flexibility in drawing up objectives to enable new challenges to be tackled. Several seminar participants raise the need for an objective on integration and sustainable development linked to the 2030 Agenda, for example.

In order to retain what works well into the next programme period, it is important that Erasmus+ remains a cohesive and integrated programme. An integrated programme stimulates cross-sectoral collaboration in a valuable way. Regional development projects are easier to organise, carry out and communicate and are also administratively simpler when all the target groups are part of the same programme.

Continued need for simpler administration

At the same time, there continues to be a great need to simplify administration regarding the application, processing, final reporting and follow-up procedure. Despite ambitions to simplify the programme, Erasmus+ remains administratively burdensome for the staff at the national agencies and for applicants seeking funding. There are far too many computer systems to work in, and too many documents that in many cases are even longer than they used to be. The motto “simplification, simplification, simplification” clearly continues to be necessary. The trend towards bringing everything together in portals is a very positive one in this context. It makes work easier, particularly in those cases where one portal can be used for different purposes. The ideal solution would be a common digital platform to which everyone – pupils, students and sending and receiving organisations – has access.

The introduction of fixed contributions to unit costs has gone a long way towards simplifying administration. However, the amounts should be reviewed such that the payments are the same irrespective of the target group.

To further simplify administration, the budgeting should be more flexible so as to facilitate reallocation of funds both between items within the programme and within projects.

Although there are clear needs for particular changes of the above nature, it is important to seek to maintain continuity in the administrative systems as far as possible before the next programme period to avoid teething troubles and to ensure that staff at the national agencies and the project owners are not required to learn a large number of new rules, procedures and tools.

Expand the mobility programmes with the aim of including new target groups

The mobility programmes have worked well and have been extremely important for those who participated. Therefore, in the next programme period, they should be expanded to new target groups. This is particularly relevant in schools and upper secondary schools where students on programmes that prepare them for higher education should also be offered an opportunity to attend. Schools should be highlighted more clearly in the programme. Schools are where much of the groundwork can be laid for an interest in and a positive attitude towards the kind of intergovernmental collaboration offered by the EU. At the same time, it is important that lifelong learning is prioritised and expanded so as to more clearly incorporate adult education. This is extremely important, not least to tackle the challenges that Europe faces.

A review should also be conducted of objectives and tools to include groups with limited opportunities to a greater extent. Special initiatives may also need to be put in place so as to involve other groups that are hard to reach. One such initiative might be introducing an opportunity to apply for funding for exchanges where a teacher travels with a whole group of students.

In higher education, the introduction of shorter exchanges could increase opportunities for new groups to participate in the mobility programmes. This would affect students studying for teaching, medical and nursing degrees, for example. Student teachers are a key group to reach in terms of opportunities to increase interest in Erasmus+ out in the schools. There is therefore every reason to consider what initiatives could be carried out to encourage more students from teacher training programmes to take part.

To also promote mobility to non-English-speaking countries, everyone should be given the opportunity to participate in online language courses (OLS), no matter how short a period of time the exchange covers.

Increase opportunities to run strategic partnerships

Opportunities to run strategic partnerships should be increased, as these contribute towards valuable methodological development but also because they are essential to attaining successful results in terms of individual mobility. Strategic partnerships can also play an important role in regional development projects in which there are good opportunities to bring together several strategic actors with the capacity to make a difference.

Clear European added value

The majority of the initiatives carried out within the programme have clear European added value. Collaboration within the programme often valuably supplements the country's own range of educational opportunities. The cross-border partnerships generate greater understanding of different education systems, educational content and methods. Erasmus+ also creates an opportunity for students in upper secondary vocational education and higher vocational education to take part in mobility.

The mid-term evaluation – an opportunity greatly valued by the Government

Erasmus+ is of great importance for many citizens in Sweden and in other European countries. Thanks to the programme, in Sweden alone, 18 000 pupils, students, teachers, young people and youth leaders are given an opportunity to participate in exchange programmes with other countries every year. In addition, approximately 50 Swedish-coordinated strategic partnerships are launched each year, as are 75 partnerships with Swedish participants coordinated by other countries. Only a few of these exchanges and partnerships would come into being if Erasmus+ did not exist.

The exchanges give students, pupils, teachers, adults, young people and youth leaders opportunities to grow as individuals and obtain new, valuable experiences and perspectives on their studies, their work and other activities in which they are involved. Erasmus+ also makes valuable contributions to social development in Europe. The exchanges and the cooperation initiated create social, political, economic and cultural links that have a major impact

on European integration. In a globalised world, experience from countries other than our own and looking outwards towards such countries is of increasing importance. It stimulates development and improves performance in schools, in vocational education, in higher education institutions and in youth organisations. The programme thus plays a part in ensuring that Europe retains a strong position in an increasingly globalised world. This is of great value not least for Sweden, a small nation whose economy is strongly dependent on exports and exposed to competition.

Increased internationalisation of higher education institutions is necessary to enable Sweden to better tackle both national and global social challenges, increase its competitiveness and strengthen its position as a knowledge nation. More students should therefore be offered the opportunity to gain an international perspective during their education by encouraging more students, teachers and researchers to study or work abroad. Sweden regrets the United Kingdoms' decision to withdraw from the European Union but welcomes that the negotiations now can begin. Within Erasmus+ Sweden has a large exchange with the United Kingdom and therefor also a strong interest in the negotiations following the United Kingdoms' decision to withdraw from the European Union.

Lifelong learning is becoming increasingly important in our knowledge-intensive, complex and global world. It is an important issue for the future, for Sweden and Europe. The changing world of work is placing greater demands on knowledge with regard to specialist subjects such as languages, economics and technology, but also on social skills such as teamwork and the ability to interact with people from different cultural backgrounds. Acquiring an education that will last a lifetime is no longer sufficient; we need to top up our knowledge bank throughout our lives.

Sweden wants to highlight the central role of education, and not just in terms of being able to adapt in working life. It is also crucial in order to actively participate in society. It is about self-confidence, self-esteem and social skills, and the ability to participate in social networks, community organisations, clubs and politics, engage actively in associations, support neighbours, friends and family, and help children with their schooling. For Sweden, these are important aspects of lifelong learning.

Sweden greatly values this opportunity to put forward its views on the design of the current programme, its regulatory framework and the tools that are available for administering it, largely with the aim of influencing the programmes' impact, relevance and effectiveness ahead of the next programme period.

How the report has been produced

To obtain a broad and informed basis for this report, the Government sought to involve as many project owners as possible. Therefore, everyone responsible for projects between 2012 and 2016 was invited to attend a number of seminars. To enable as many people as possible to participate, seven seminars were arranged around the country. They were held in Malmö, Gothenburg, Karlstad, Stockholm (x2), Sundsvall and Umeå. All target groups were well represented and a total of about 250 people attended.

Ahead of the seminars, a number of the questions suggested in the guidelines were selected that can be considered the most relevant to discuss on the basis of Swedish circumstances. The heading "Effectiveness" addressed the following five questions:

- Question 2 on meeting the objectives,
- Question 5 on effectiveness in meeting the objectives,
- Question 6 on merging the programmes to create an integrated sector-wide programme,
- Question 7 on the appropriateness and adjustment of the budget,
- Question 8 on challenges and problems encountered by the project owners.

Under the heading "Efficiency" the following was discussed:

- Question 13 on the administrative burden.

And finally, the following three questions were raised for discussion under the heading "Relevance":

- Question 16 on the relevance of the objectives to the needs and problems that exist,
- Question 17 on addressing the needs of different stakeholders and target groups,
- Question 20 on European added value and results that exceed those that similar regionally and nationally initiated initiatives would have produced.

At the seminars, intense discussions were held on all these issues but also on other issues that the seminar participants wished to share. Detailed notes were kept and subsequently compiled to be used as a basis for this report. The majority of the concrete proposals for changes and examples stated in the report are those highlighted by the seminar participants.

In parallel with these seminars, views and proposals for changes to the programme were also obtained from the national agencies with responsibility for Erasmus+, the Swedish Council for Higher Education and the Swedish Agency for Youth and Civil Society. The views and suggested changes put forward by the agencies overlapped and in the majority of cases reinforced what emerged in the seminars. The national agencies also used their extensive experience and broad knowledge of Erasmus+ in helping to assess the relevance of the views put forward by the seminar participants and weed out viewpoints that proved to be founded on a misunderstanding.

They also contributed valuable points of view on the draft report produced on the basis of the views of the seminar participants and the agencies. The draft report was subsequently discussed with the political leadership.

A number of case studies are appended at the end of the report to present good examples of the impact Erasmus+ has had for different target groups.

The following section sets out Sweden's collated views on the nine questions set out above. The views are grouped into the four categories Effectiveness, Efficiency, Relevance and European Added Value, with sub-headings for the main views put forward. Views and proposals for changes ahead of the next programme period are also raised here. Each section begins with a box containing bullet points summing up the views Sweden consider having the highest priority.

1. Effectiveness

- **Erasmus+ should remain an integrated sector-wide programme** that promotes cross-sectoral collaboration, regional development projects and an integrated and strategic approach in the projects. Administration and communication should also be simplified.
- **Schools should be highlighted more in the programme** to lay the groundwork early for interest in and a positive attitude towards the intergovernmental collaboration offered by the EU.
- **Lifelong learning should be prioritised and developed** to help to tackle the challenges that Europe faces.
- **Flexibility in the long-run on mobility in vocational education should be retained** to allow longer and shorter mobility.
- **Mobility periods shorter than three months should be possible in higher education.**
- **Teachers should be able to accompany a group of students on mobility** to encourage more students, particularly those in vocational education, to participate.
- **Students on upper secondary school programmes preparing for higher education should be offered an opportunity to participate in individual mobility.**
- **OLS should be made available for more target groups and also for those with short mobility periods.**
- **The opportunity to carry out strategic partnerships should be reinforced**, as these contribute towards valuable methodological development and are also essential to attaining successful results on individual mobility.
- **The distinction between centralised and decentralised projects should be reviewed.**

towards both the general and the specific goals. Although the activities contribute towards attaining the objectives in many ways, it can sometimes be difficult for Erasmus+ coordinators and project managers to write final reports linked to the overarching objectives. The way they see their jobs and themselves is not primarily as actors contributing, for example, to “reduced unemployment” or other social objectives. Instead they tend to think about what they achieve at individual level, e.g. students gaining experience of other countries and an opportunity to learn a new language. It can be difficult to reflect on the overarching objectives when working with the programmes day to day. The focus is instead often on what individual students or pupils gain in the form of e.g. greater employability.

It is true that the programme contributes towards the objectives being met but in general it is hard to measure exactly how much it contributes towards attaining them. There are many other factors that affect fulfilment of the objectives and it can also be difficult to know what the results should be compared with, for example, what basis or partner should be used as a reference point. Some people also feel that the objectives are unclear and oddly worded, which contributes towards problems with measurement.

Lifelong learning will become increasingly important in a knowledge-intense, complex and global world. The changing world of work makes greater demands in terms of skills when it comes to specialist subjects such as languages, economics and technology, but also social skills such as teamwork, and the capacity to interact with people from different cultural backgrounds. Obtaining an education once in our lives does not go far enough; we need to top up our knowledge throughout our lives. For this reason, there are grounds to more clearly highlight lifelong learning in future programmes.

1.2 The programme enables individuals to grow, and...

Many project owners simultaneously testify that the projects promote justice, social cohesion and active citizenship. Both the exchanges and the strategic partnerships also help to attain the objectives of learning to understand other countries and cultures. Teachers, pupils, students and young people meet people from many different communities when they are abroad and often undergo major personal development.

Project owners testify that students, pupils and young people who get the opportunity to travel abroad often gain greater self-awareness, self-confidence, and are able to practice their language skills, problem solving abilities and social skills. Students, pupils and young people who have been abroad say that after their stay they are brave enough to do things that they have never dared to do before. When the students, pupils and young people return with their newly won experiences and skills gained on the exchange, they are brave enough to look for work in a different town, for example. Erasmus+ thus contributes towards greater mobility and thus greater employment in the labour market.

Pupils attending schools for those with learning disabilities also develop a great deal from participating in an international exchange. One project manager related how a pupil at such a school who has support in Sweden to help them to cope with journeys to and from school improved their self-confidence through the exchange to such an extent that they are now able to travel alone both in the exchange country and at home. Teachers of students in special schools who took part in the seminars talk about friendship links forged with special school pupils in other countries, links that the pupils then maintained via the internet, thus developing both social skills and computer skills.

1.3 ... contributes towards increasing the attractiveness of vocational education

In upper secondary school, the opportunity for work experience abroad that the programme offers can be a means of attracting young people to less popular vocational programmes, e.g. the Industrial Technology Programme. | In upper secondary schools, and in ~~vocational~~-higher vocational education institutions, Erasmus+ is one of the important “sales arguments” that attract pupils and students to apply to the school or course in question and complete their studies. Many people think it is exciting to travel abroad or participate in international projects. This is particularly relevant where the pupils and students themselves are able to be involved in designing the projects. The exchanges and projects increase the employability of pupils and students because they are able to learn intercultural communication and a broader set of vocational skills. Work experience abroad encourages many people to maintain their contacts abroad when they enter the world of work on completion of their course.

International exchanges may also be an effective way, for example, of gaining unique vocational expertise. One example is pupils from West

Sweden on the painting orientation of the Building and Construction Programme. They were given the chance to travel to Italy and help restore old buildings and practise decorative painting. They had not had a chance to do this at home, nor would it have been possible without the framework provided by Erasmus+.

Long mobility periods are very beneficial for the pupils but shorter periods work better for some courses. It is important that future programmes also provide an opportunity to offer shorter mobility periods that are often more attractive to hesitant pupils.

1.4 ... improves employability

Some upper secondary pupils deliberately set their sights on occupations in which there are major opportunities to work abroad, such as on the Restaurant Management and Food Programme. They often want to study or do work experience abroad for this reason. This may involve collaboration with Norway, the UK and Spain, for example, where it is far from unusual for pupils to be offered summer jobs after completing work experience. In many cases, more regular employment may also be offered on completion of the course.

In higher education, the exchange also boosts the employability of those who participate. This applies both to those who have been on work experience and those who have studied abroad. Their time abroad enables them to build up a network of contacts and also gives them more self-confidence and an attitude appreciated by companies. Today, companies large and small work internationally and benefit from students with experience of living abroad. The contact network that students build up is often sustained for 5–10 years or more.

1.5 ... improves multilingualism

Erasmus+ helps to improve multilingualism. For students who study foreign languages other than English, the opportunity to go on an international exchange improves motivation. They work with more determination and put in more effort when they know that they will be able to use the language in a work experience session in the future. Several project owners are positive about the language support provided within the programme. They think that Online Linguistic Support (OLS) is a good tool that the students appreciate. It inspires them before they leave, prepares them linguistically and helps them become more confident in the language, even when the exchange is

with non-English speaking countries. OLS does need to be developed further, however, and also be made available to those embarking on exchanges shorter than 30 days. It should also be more widespread among all the target groups of the programme.

OLS can be problematic and is felt to be insufficiently supportive for young people with special needs. These students may often need language teaching given by a teacher instead of solely being referred to online courses. This is particularly important from an inclusion perspective because it can help to make the programme open to everyone.

1.6 ... helps to improve fulfilment of the objectives at local level

Erasmus+ also means a great deal for the development of local schools. In many places, the opportunity it offers, for example, to send a whole group of teachers on staff training on the basis of the school's needs has meant a boost for the school, both linguistically and in terms of methodology and pedagogy. The European Development Plan is important in this context as it provides a structure for discussions prior to application and enables clearer and more systematic work on quality with a focus on the overall objectives. The school target group is important in terms of laying the groundwork early for interest in and a positive attitude towards the intergovernmental collaboration offered by the EU. This needs to be reflected in future programme discussions.

School development is also strengthened by the more concrete parts of the collaboration. When, for example, pupils receive part of their vocational education at a school in another country, the schools have to agree on common learning content. This is a form of benchmarking that helps to develop the programmes in question. ECVET is of major help in this context. The “unit of learning outcome” created with the foreign partner is also helpful when arranging a work placement at a company in another country.

For effectiveness reasons, it should be possible to apply for funding for preparatory visits in all aspects of the programme. The opportunity is available in the youth part of the programme and used to also be available for other target groups. Today these opportunities are created by means of national funding because they are felt to be important in attracting new applicants and improving the quality of projects. There is great value in sitting down, planning and writing the application together. This safeguards quality in both planning and implementing the projects. The opportunity it

provides to sort out anything that is unclear right from the start can make the future partnership run considerably more smoothly.

1.7 ... provides an opportunity for valuable project partnerships

The project owners find both the strategic partnerships and the exchange projects to be very effective. The partnerships and exchanges are best when they are well embedded and have a clear link to the activities. The objectives of the programme and the objectives that steer the activities need to be addressed in parallel in order to achieve effectiveness and long-term results. The opportunity for pupils, students and other school staff to participate in Erasmus+ is largely dependent on the interest and attitude of the head and the rest of the management team. It has also proved to be the case that in municipalities where there is strong management backing, there is generally also intense European exchange activity.

Participation in strategic partnerships themselves can be an important success factor for many. This is where people with extremely specific but different skills and backgrounds meet as experts, creating an interesting mix. The projects also enable new, broader combinations of actors, which is innovative.

The opportunities that exist within the remit of Erasmus+ to run centralised and decentralised regional development projects are of great value. Via the programme, projects can be put together with strategic actors to really make a difference. This may involve “triple helix” projects that bring together academia, industry and the public sector. The centralised projects, such as “knowledge alliances” are felt to be complicated and bureaucratic, however. It is difficult to get applications through, which leads to low interest in these projects.

1.8 Mobility important for many target groups, particularly teachers

Mobility means a great deal for many target groups. One example is the youth exchanges, which can often be run effectively because they take place over a limited period and have a clear theme. There are tools here for different purposes, e.g. European voluntary service which is accessed by many young people and can offer an initial experience of intercultural learning which can then serve as a springboard into other parts of the programme.

The fact that all groups of teachers have an opportunity to participate in the exchanges also means a great deal. The opportunity that exists to participate

as one member of a group of teachers is particularly valuable for many. When a group of teachers travels abroad together, their curiosity and sense of community is strengthened. They gain shared experiences that they would not have been able to obtain by working with another school in Sweden. This provides a foundation for interesting discussions at home in Sweden, and interdisciplinary partnerships arise that remain in place even once the project has been completed. Many project owners highlight the opportunity for job shadowing provided within Erasmus+ as a major asset. Schools that send pupils abroad for work placements would like an opportunity to send a teacher with them. One solution might be to send a teacher on job shadowing in parallel with the placements but there is a desire for other options. There should therefore be an opportunity to apply for funding for accompanying teachers. Job shadowing is otherwise an appreciated activity.

The opportunity to participate in a project also means a great deal for preschool teachers, for example. One successful example of this is a partnership between one preschool on the Swedish west coast, two in Stockholm, one in Iceland and one in Italy which is addressing gender and criticism of norms. Merely conducting discussions and analysing their own activity in another language was beneficial for the preschool teachers who took part.

Offering student teachers posts as teaching assistants is an opportunity that is currently only used to a limited extent. The match funding that previously existed has either been removed or does not work clearly. Student teachers are a group that needs encouraging to take up mobility opportunities and the chance to take up a post as a teaching assistant needs to be made more easily accessible. Teachers who already take part in cooperation across national boundaries will then serve as role models for a younger generation in their profession. The target group of preschools and compulsory schools are key groups for generating interest in the intergovernmental collaboration offered by the EU at an early stage. Cooperation in preschool and early years education lays an early foundation and paves the way for growing interest in being someone who undergoes work experience or studies abroad later in life.

1.9 Research into the programme should be expanded

The Government also wants to highlight the need for more research into the effects of the projects and the exchanges. It is important that initiatives such as Research based Analysis of Youth in Action (RAY) are prioritised. These should be retained and developed in future programme periods. Similar

initiatives should also be developed in other parts of the programme. There should also be opportunities for “simple” funding for seminars, conferences and other forums to encourage disseminating European experiences and skills.

It is also important not to forget informal learning and to find a way of incorporating this in the evaluations. This is an important result of exchanges.

1.10 Important to have an integrated programme

Experiences of the merged programme are very good. It provides clear advantages, particularly in terms of administration and communication. It encourages cross-sectoral partnerships, regional development projects and “thinking bigger”. Erasmus+ should therefore also remain an integrated, sector-wide programme in the future.

Thanks to the integrated programme structure, different target groups can apply for funding together within KA2. This happens often and works very well. It has provided greater scope for the project owners to define the partnerships with different partners themselves within and outside the sector, which broadens outlooks. There is also an extra value in projects that involve several levels of the education system. In Sweden, for example, there are several teacher training courses that work together with schools in strategic partnerships, which is of great value for both parties.

The administration is also easier when the regulatory framework is consistent and the applications look the same irrespective of the target group. In general it has become easier to apply thanks to the standardised application procedure. Life has also become easier for those who coordinate several different types of courses and projects. Their work is eased by the fact that the different activities are governed by the same regulations. Today, those who coordinate activities can make one application to cover everything, which they could not do before.

It is also positive that Erasmus+ makes higher demands at the application stage, which leads to better-considered strategic development. Now it is the organisation rather than the individual that decides which are the strategically important questions to work together on. Consequently, the projects are incorporated as a natural part of school development work, which was not as clearly the case before.

Leisure and voluntary activities for young people have also greatly benefited from the integrated Erasmus+. The integrated programme enriches the activities and increases engagement and interest among young people to a considerable extent. In this part of the programme, it has also become considerably easier to apply for grants compared with before.

The Government finally wishes to assert that the distinction drawn between centralised and decentralised projects should be reviewed. The centralised projects have large budgets and weighty partners but too often a link to a national context is lacking. For the same reason, it is important that responsibility for the strategic partnerships remains at national level in the future.

1.11 Create more consistent rules

The same terms and rules should apply to all target groups. Sweden provides integrated upper secondary education in which vocational education and higher education preparatory programmes are run in parallel. The task of the education system to work on values and internationalisation covers all upper secondary school programmes. For this reason, all upper secondary school programmes should be given an opportunity to participate in exchange programmes. The previous opportunity for smaller projects that ran for a week, for example, and revolved around a more general issue, including exchanges with groups of pupils, was a valuable element. The projects that also include students from the higher education preparatory programmes were highlighted in the seminars as an appreciated element from the Lifelong Learning Programme. The opportunity for shorter mobility periods that also includes students at compulsory school and on higher education preparatory programmes is therefore something that should be prioritised in future programmes. Shorter programmes could also be targeted towards pupils who are at risk of exclusion – an important target group for the EU – who would thus experience a clear sense of participation.

It is important that there is a regulatory framework that ensures that, by the end of the programme, all the aspects of the programme have received the funding agreed to attain the objectives laid down at European level. The rules should also protect parts of the programme with small budgets. However, a paradox arises under the current rules, which block the amount of funding that a small programme element can receive. It is true that funding can be reallocated but this is a complex and ineffective procedure.

Teachers at upper secondary schools should also be treated equally irrespective of whether they teach academic or vocational subjects. Under the current regulations, teachers of vocational subjects are unable to apply for funding for courses. There is a great need in some schools, for example, for staff training in vocational English, which could be organised using mobility or a strategic partnership with other European countries. These schools take on students for various specialisation courses where the teaching is given in English. The teachers who have led these courses are very positive towards this type of teaching in general, despite the challenges it presents.

Contributions to unit costs and reimbursement of travel expenses should be harmonised across the whole programme and all its aspects (see section 2.1 below).

1.12 More important challenges to tackle

The security situation in Europe is highlighted as a major challenge by many project owners. This is a problem that has increasingly been in focus in recent years. Schools are sending pupils out into Europe alone, and parents are sometimes concerned about the trip for safety reasons. A teacher being able to travel with pupils, while simultaneously participating in an exchange, is a factor that would reassure everyone involved.

A more specific challenge for the programme is to create equal conditions for different groups in higher education. Student teachers find it hard to participate when an exchange is as long as a term. In many education institutions with teacher training programmes, students have the opportunity to be away for anything from two to five weeks and it would therefore be useful if shorter exchanges were on offer. The opportunities available to arrange such exchanges within the remit of a strategic partnership are insufficient. Several courses face similar problems, e.g. teacher training and nursing training.

A type of project in which teachers and students from several countries carry out a course together for a shorter period could be an alternative to encourage hesitant students, and shorter mobility periods would also release teachers to supervise student teachers on work experience to a greater extent.

The partnership agreements between the seats of learning would benefit from being shorter and more general. The practical details they contain

change over time. Therefore it would be better to only need to state minimum requirements that signatories undertake to follow.

1.13 Shorter lead times desirable

The lead time from submitting an application to the funding being granted is too long. This particularly applies to KA1. Young people's lives move extremely quickly and programmes such as Erasmus+ need to do the same. If there is too long a wait, the young people lose interest and the opportunity the projects may have, for example, to prevent them dropping out of school may be lost. Extra costs are also involved if the host e.g. has to pay for accommodation that stands empty because the partner has not had their application approved.

2. Efficiency

- **The use of contributions to unit costs should be developed and reviewed** in order to adapt the levels to the cost level of different countries and to provide the same conditions for the different target groups.
- **The database structure should be reviewed and its efficiency improved.**
- **Simplification is important at all levels and for all activities.**
- **Budgeting should be more flexible**

2.1 The need for further administrative simplification

The project participants appreciate that the administration of the programme's different aspects has been simplified compared with earlier programmes. A couple of clear examples that have contributed towards simplification are the increased use of contributions to unit costs and the fact that in many contexts, a certificate of attendance or a register is sufficient as verification of those who attended.

Despite the major efforts made to simplify administration, there is still uncertainty among those who run projects regarding applications and reporting. There is a great need for further simplification of the application, processing, final reporting and follow-up procedures, and for associated instructions and guides. Erasmus+ is still administratively burdensome both for NA staff and for those applying to grants from the programme.

"Simplification, simplification, simplification" was a motto for Erasmus+. It is a motto that remains valid. Simplification should also cover the internal NA administration.

Ahead of the next programme period, a simple manual and checklist should be produced for all users. The current 400-page manual is hard to navigate. The programme guide is not user-friendly either. Information is hard to find and the guide is sprawling and poorly structured.

The new requirement that learning agreements must be signed before the student travels causes problems for the universities and the document is far too detailed. It ought to be possible to use one form for the whole programme in the same way that one agreement template is used for the whole programme.

The Participant Identification Code system is also felt to be difficult to manage. There is also a great deal of uncertainty regarding recalculations of amounts between euro and Swedish kronor, which causes problems for users.

In some cases, the administration is also burdened by far too detailed documentation. One example is the language test that is carried out before the outward journey and again on the return home, particularly regarding English, where Swedish students perform very well even before mobility and where progression during mobility is therefore insignificant. The students who attain level C2 before leaving Sweden could perhaps be excluded from the language test on their return.

The use of contributions to unit costs has simplified work in all aspects of the programme. Both reporting and budgeting have become simpler, for example. This has led to fewer problems and the system is appreciated both by project owners and by the national offices. The contributions should be at the same level irrespective of the target group. One target group should not, for example, have a higher daily allowance for food and accommodation in a certain country than another target group. The same applies to reimbursement of travel expenses. The amounts should also be adapted to the countries' price levels to a greater extent. This applies both to exchange programmes and the strategic partnerships.

As the Commission's evaluation of the administrative grant to the national agencies showed, expensive countries are at a disadvantage compared with countries with lower price levels, which can affect, e.g. staffing in the national agencies. In high-cost countries, this discrepancy may also affect the willingness of groups and organisations to embark on a long and time-consuming application process.

Contributions to unit costs for incoming PhD and masters' students should be increased. The amounts must relate to the requirements set in each country for obtaining a residence permit.

Despite major pay differences between participating countries, the contribution per employee in the youth element is the same in all countries. This has led to the Nordic countries being very restrictive towards receiving volunteers. Compared with other target groups in the programme, however, there are major differences in the size of payments for staff costs. The payments and the reimbursement of travel expenses should be the same for all target groups.

2.2 The database structure should be reviewed and its efficiency improved

To make administration easier, it is important to continue to develop the digital tools, e.g. EMREX.

The application process has become easier to a certain extent thanks to better use of digital tools but those applying for grants must work with several different databases, export backwards and forwards between these and handle many different documents. In our view, there is great potential for improvement here. In the long term, it would be desirable to combine all the IT systems into a uniform integrated system, and a first step would be to ensure that the systems can obtain information from each other. This would improve the efficiency of processing the application and evaluation because it is very time consuming to handle several different e-contracts in parallel. The ideal would be a shared digital platform to which everyone has access: pupils, students and sending and receiving organisations.

A huge amount of data has been gathered over the years that educational and youth partnerships have existed in the EU. To make it easier to share experiences and follow up and disseminate statistics on projects and mobility, it would be relevant for the NA offices to have access to this information, e.g. via a database.

Rapid changes of administration and administrative systems should be avoided and support systems should be well tested before they are implemented. Excessively extensive changes to administrative support systems while programmes are in progress should be avoided.

2.3 Budgeting should be more flexible

Finally, we would like to highlight the need to make budgeting more flexible so as to facilitate reallocation of funds, both between items within the programme and within projects. This might simplify administration in many ways.

3. Relevance

- **The objectives are relevant** to Swedish circumstances
- **Flexibility in setting objectives** such that new challenges can be met
- **Tools and objectives need to be developed for students and young people with limited opportunities**

3.1 Relevant objectives that may, however, need to be supplemented

Communication, knowledge and disseminating education help to increase awareness of current issues, which is promoted through project partnerships between different countries. The objectives of the programme are extremely relevant to Swedish circumstances, and many project coordinators testify that the objectives are well in line with the activities they run. The projects are often a key to developing the capacity of teachers, students, pupils and young people to communicate with people from different communities, see and experience other cultures and learn about different ways of life in Europe. Working together on projects increases tolerance, counters xenophobia and provides necessary perspectives on one's own society and that of others. This continues to be of the highest relevance.

Working with solidarity, personal engagement and participation in building society is more relevant than ever. Through the project partnerships, students, pupils and young people encounter communities and families living in different circumstances from their own. It is very valuable to be able to experience both similarities and differences between European Member States.

The potential of further increasing the relevance of the programme has been strengthened in a number of areas, such as integration, preventing violent extremism and promoting social inclusion. The programme should therefore be sufficiently flexible to include new challenges identified during the programme period. Evaluations show that the exchanges carried out give young people, pupils and students a greater understanding of other cultures and also of their own. This can help to combat the xenophobic currents in Europe today. The changes that have taken place in the past few years, with

an increased number of newly arrived immigrants makes it even more important for individuals – pupils, students, young people, adults – to have the opportunity to experience other cultures and learn how other people live, something that can lead to promoting greater tolerance.

School management and staff can also learn a great deal from each other on these issues through partnership projects. Another area that has come to be increasingly important in EU cooperation and that is hugely relevant in the education sector is sustainable development. This involves striving towards a sustainable society in terms of health and safety, people, etc. The perspective of sustainable development related to the 2030 Agenda may therefore need to be developed within the programme.

3.2 Initiatives to involve hard-to-reach groups

Opportunities to reach the different target groups vary. Initiatives may therefore need to be taken to involve groups that have been hard to reach to a greater extent. This concerns teachers and pupils in municipal adult education, higher vocational education and non-formal adult education, but perhaps above all horizontal groupings such as groups with limited opportunities and people born abroad.

Universities and higher education institutions have their own EU coordinators that market Erasmus+, and the programme is relatively well known among students and teachers. The students are an obvious target group that in some respects are easy to reach but despite this, the number of students travelling from Sweden remains at a relatively low level. To make it easier for more students to participate in mobility, shorter mobility periods should be possible in higher education.

At schools, language teachers participate in the programme the most because they often see a clear benefit to the activities. Job shadowing has increased teacher participation in the programme. The mobility of pupils and students is facilitated by the teachers themselves having worked with the receiving training coordinators, e.g. through job shadowing. One way of lowering the threshold for those pupils hesitant about participating in an exchange or work experience in another country is to offer an opportunity to participate in mobility in a group, with a teacher as support. This would make it easier for the pupils, especially those with special needs, and foster continued discussions between participants after returning home.

It is important that the programme is accessible to all, irrespective of their abilities. Those who apply regarding projects need support in developing tools to reach the prioritised target group of young people with limited opportunities. The projects that have applied for funding should subsequently be able to apply for extra funding through a supplementary agreement if they discover that they have participants with limited opportunities in the project.

The projects in Erasmus+ give people who would not otherwise have the opportunity to participate in mobility that opportunity, with all the experience it brings. This may, for example, involve young people or pupils from socioeconomically weak families. Some projects, however, point out that it can often be difficult to get pupils from upper secondary school programmes with a large proportion of socioeconomically weaker pupils, for example from the restaurant and care programmes, to go on an exchange. These pupils are quite young and not always sufficiently independent to go abroad on their own. Others also testify that it has been hard to reach young people with poorer opportunities. Initiatives may therefore need to be carried out within the remit of the programme to involve to a greater extent groups that were previously hard to reach. In this respect, youth exchanges could have the potential to involve young people that are otherwise hard to reach.

4. European added value

- **The partnerships within the programme can supplement education provision at home in Sweden.**
- **Partnerships across borders increase understanding of different education systems, content and methods.**
- **Erasmus+ makes it possible for pupils on upper secondary school vocational programmes and students in higher vocational education institutions to participate in mobility**

4.1 Great European added value

The majority of the initiatives carried out within the programme have clear European added value. Very few, if any, of the cross-border projects launched would have existed were it not for Erasmus+. There is normally no funding earmarked for this type of exchange and partnership project, neither at local nor national level, and without the programme, a European dimension would not be added to the partnerships to the same extent either.

Even more crucial is the structure that the programme provides and that in a simple and quality-assured manner gives educators and youth organisations an opportunity to develop their operations in terms of European cooperation. Finding the right organisations to work with would have been laborious without EU funding and the Erasmus system. The bureaucracy would have been too complex and too complicated. The EU also lends the project status and provides a clear regulatory structure that must be followed, both by sending and receiving organisations. This makes it easy to know the framework to which one must adhere.

The participants at the seminars arranged testified how, besides greater self-confidence and higher employability, young people who participated in the exchanges also gain better language skills, higher intercultural competence and a better understanding of other cultures. All this is also reflected in the young people's own evaluations.

Erasmus+ has come to be particularly important in the light of the toughening political climate in Europe. The importance of students, pupils, teachers and young people meeting across borders cannot be underestimated. The fact that they take the step to spend time in another

country, learning about other people and cultures, boosts them as individuals and the activities. The exchanges give pupils and staff friends and colleagues for life. Many continue to study and work in another EU Member State. Creating a sense of community across borders in this way helps to create a stable basis for peace and freedom and solidarity between EU Member States.

4.2 Putting their education in a broader context

In higher education, Erasmus+ means that the students become part of a broader context and take on board a wider perspective by physically moving to another country that they would not otherwise have gained. The positive effects of this are greatest in general if mobility or participation in international partnerships begins at an early age. Having many students and pupils participating in mobility also establishes contacts and partnerships with schools, companies and higher education institutions and universities. These contacts live on and open up to new partnerships and exchanges in various ways.

Through the programme, higher education institutions can offer courses at their partner universities in other countries and so broaden opportunities for their students to attend other courses that their own seat of learning is unable to offer. Erasmus+ also means that the seats of learning in different countries can have the same educational frames of reference when they work together, a factor that is clearly promoted through the programme, and the cross-border partnerships increase understanding of different education systems, educational content and education methods. For courses at university level with limited number of places (e.g. circus training) the strategic partnerships are of particularly great importance in raising the quality and status of these courses. When opportunities for cooperation at national level are limited, the need for international cooperation in joint development projects increases. Seats of learning with specialised cutting-edge courses are in the same situation. The opportunities offered by Erasmus+ can encourage realisation of these partnerships. If small and narrow courses improve their quality and status through international partnerships, this also contributes towards the greater attractiveness of these courses.

Partnerships with the seats of learning that participate in student exchanges can produce ripple effects at local level too. There are a number of examples where language teachers at schools have contacted universities and higher

education institutions to establish contact with incoming Erasmus students with the aim of inviting them in to school classes.

The students at higher vocational education institutions often have little or no experience of living abroad. For them, Erasmus+ can be of particularly great value. The opportunity of higher vocational education institutions to arrange student exchanges would have been severely limited had the programme not existed. The programme clearly helps to increase the knowledge and understanding of foreign countries of students from higher vocational education institutions.

Several seminar participants provide examples of their project leading to other projects starting outside the programme or contacts being forged with local businesses. Partnerships across borders also increase understanding of different education systems, content and methods. The opportunity to reflect oneself in others enriches work at national level.

Appendix 1

Target group: school education

Project-name: Energy from Sun to Life

Swedish project-coordinator: Blackebergs gymnasium

Target group: Upper secondary school students on the Natural Science Programme

Duration: 2012–2013

Partner countries: Finland (Helsinki) and France (Paris)

1. Description

Energy from Sun to Life was an Erasmus-funded project with the aim of increasing the knowledge of students and teachers on energy, the scientific approach and the role of language in the natural sciences. The aim was to demonstrate that international contacts, social aspects and partnership across borders are an important part of the work of researchers and other scientists. Taking this as the starting point, methods were developed for interdisciplinary teaching.

The project encompassed students and teachers in the natural sciences and English from upper secondary schools in Helsinki, Paris and Stockholm. The students from Blackebergs gymnasium who took part were in their first year on the Natural Science programme, taking the social studies orientation. In 2013 the students carried out exchanges between the different countries, living in each others' homes. Approximately 60 students from Blackeberg took part in the project.

The schools worked together on three student projects on energy. Each school was responsible for planning one project, working jointly with a science centre: Universcience in France, Heureka in Finland and Vetenskapens hus in Sweden. The student projects addressed different aspects of renewable energy and scientific working methods. In France the project was about photosynthesis, in Finland renewable energy sources and

in Sweden solar energy. Students from all three schools participated in all three projects. English was used as a common working language.

The students were given a task to prepare at school prior to each exchange. The exchanges began with the students reporting the results of their task to each other. The students were then divided into smaller groups, comprising students from all three countries. In these groups the students performed experiments and studies, wrote reports, made posters and gave oral presentations. The teachers exchanged experiences and developed teaching and assessment materials.

2. Results

2.1 How the project affected the organisation involved

There has been much greater cooperation between language teachers and science teachers. Teaching material was also produced in English and is still being used.

The teachers also stated that having to teach students from other countries in English taught them a great deal about their own teaching. The situation posed new problems and they had to find new methods that they had not used before to solve them. The teaching methods and the international contacts have lived on after the project and have become part of daily activities.

2.2 How the project affects the participants

Teachers participating in the project have gained new ideas for developing their teaching methods in sciences, both through inter-school exchanges and collaborations with local science centres. Improvement was seen in teachers' and students' English skills, not just in their everyday language skills, but perhaps particularly in their understanding of different scientific terms. Moreover, in the subject of English, higher scores in the national test of English were reported for the class that participated in the project. Both teachers and pupils gained a European perspective on sustainable energy. Evaluations in the project showed a substantial increase in teachers' and pupils' self-confidence and, in particular, increased knowledge and understanding of each others' countries and cultures.

2.3 Erasmus+ as a condition for the project

The project would not have been possible without Erasmus+. The economic circumstances of the different schools varied widely. Blackebergs gymnasium might have been able to run a similar project, but it would have been impossible for the French students, for example, who were mainly drawn from low-income families.

These differences also exposed the students to different living conditions, an experience they would not otherwise have had. Many students in Sweden were surprised to see how the French students lived. Furthermore, many of the Finnish students lived in the countryside outside Helsinki while the Swedish and French students lived in cities. It was therefore an unusual experience for all the students to spend time living in a rural or an urban area respectively. If the schools had organised the exchange themselves, it is likely that they would have arranged exchanges with schools whose students came from a similar socioeconomic background to their own. The meetings and experiences that the project brought about would not thus have taken place.

2.4 Ripple effects

The project had a major impact on the personal development of staff. Many became better at project management, English – and other languages too – and there was a general sense of having grown bolder. The Swedish teachers still have a great deal of contact with the partner schools in the different countries, and these in their turn have visited Sweden.

During the second year of the partnership, online platforms were developed where documents and photographs were uploaded, together with teaching material and experiences from the project.

2.5 Most important lessons

Planning was key to the project's success. All the partners met before each exchange and planned it thoroughly. They then evaluated the exchange afterwards before the next one took place. There was a clear cycle.

All the schools also worked on the application together, such that they were working well together even before the project started. Another factor was that a clear framework was drawn up for the whole project, deciding who was responsible for what. There was clear ownership of different tasks and

roles. This was extremely helpful in the event of culture clashes and other kinds of friction.

To engage the teachers, it was important to engage their students and involve them in the planning phase as well as the rest of the project. The students thus became an additional driving force behind the project. It was also important that the exchange became part of ordinary teaching so that it did not demand extra time on the part of the teachers. The syllabuses of the schools were therefore compared to see how they matched and how activities could be found that worked for everyone. Here, age differences came into play as the students in France were younger than the students in Sweden, for example.

Finally, it was realised that completing a project of this kind takes a great deal of work. For this reason, it is also important that the school management is involved and provides impetus. The teachers would have been overburdened had they had to run the project themselves. Another lesson learned is to choose project members based on their skills and what they are able to contribute – this produces better results and makes it easier to avoid problems.

Appendix 2

Target group: higher education

Project-name: Student mobility in teacher training

Swedish project-coordinator: Linköping University

Target group: Preschool teacher programme students

Duration: From May 2016 for two years

Partner countries: Croatia, Nordic countries, UK, Ireland

1. Description

It has been difficult for Swedish students in professions that require certification to take part in Erasmus exchanges during their period of study. This is because the courses in the receiving countries have to match the Swedish courses and the qualitative targets extremely well in order to be counted as part of the course. It can be particularly difficult for student teachers to study abroad if they do not speak the local language, because many courses include work experience with children who only speak one language. These obstacles mean that only 1 percent of student teachers go on foreign exchanges.

Linköping University has therefore launched an initiative in Erasmus+ to circumvent these barriers and increase mobility. Carefully selected course packages were put together with several partner universities that match the qualitative targets for the qualification. This has made it considerably easier for the students to take part in exchanges. Longer and shorter exchanges are also offered, as it was found that students' opportunities to travel varied. For example, many student teachers have children and family commitments and cannot move abroad for a whole term.

During the first round in autumn 2016, eight students travelled on exchanges, which is a substantial increase compared with the one or two students who participated in previous terms. Most of the exchanges are to English-speaking or Nordic countries.

If the exchanges on the preschool teacher programme are successful, the project will also be expanded to include other teacher training programmes.

2. Results

2.1 How the project affected the organisation involved

Sweden is very proud of its preschools. There is also a widespread view that Sweden does not need to learn from other countries in this field. There is a hope that the Erasmus+ exchanges will change this and bring new perspectives.

The exchange also means that the university receives foreign student teachers who study courses in Sweden, in English. These are currently given separately from the courses for Swedish student teachers but the university wishes to change this in the future. This will see foreign and Swedish students studying certain courses together, which should also increase the exchange of ideas and lessons learned.

2.2 How the project affects the participants

As the project is new, it has not yet had any major impact. However, a considerable increase has been seen in students' interest in going on exchanges and in the actual number of students participating.

2.3 Erasmus+ as a condition for the project

It would have been hard to carry out the initiative without support from Erasmus+. It gives the university a network of Swedish and foreign universities that it can meet and work with. The conversations with other universities have been very rewarding.

2.4 Ripple effects

The university has started short summer courses in Kenya and India for student teachers, and these have proved very popular. They have already served as a gateway to the Erasmus exchanges, as the students have realised that it is possible to go abroad.

Work on the exchange has also provided greater insight into the students' widely differing lives and the importance of offering them proactive help and information on exchanges, for example. Many of the students had not considered a career abroad and some have little experience of foreign travel. Therefore many students did not believe they could or wanted to go abroad or otherwise look outwards towards other countries.

2.5 Most important lessons

It is not impossible for students who need certification to go on exchanges and there is also an interest in doing so if the students are given sufficient help and support. The university has to take the initiative and draw out interest from these students. Before the project started, the administration felt a sense of hopelessness ahead of the task of reversing the trend of student teachers not going abroad. However, it was subsequently felt that the process was quick and relatively simple, as long as work on it was proactive.

It is also important to focus on the qualitative targets for the programme rather than finding fully equivalent courses abroad. It is almost never possible to find identical courses, and the course content also changes from year to year in many cases. When the students return to Sweden, they are instead given supplementary tasks so that the courses they completed abroad count towards certification. However, all this requires effort on the part of the university, otherwise it would be almost impossible for the students to participate.

Appendix 3

Target group: vocational training

Exit Comfort Zone

Projectname: Exit Comfort Zone

Swedish projectcoordinator: Activa, Hallsberg

Target group: Students on the national vocational programmes at upper secondary schools for pupils with learning disabilities and the upper secondary school introductory programmes

Duration: June 2015 to June 2017

Partner countries: Italy (Tuscany) and Germany (Munich)

1. Description

The Exit Comfort Zone project is a project carried out and funded within the remit of Erasmus+. It offers a total of 32 students with disabilities work experience in either Italy or Germany, and previously also Ireland. The students are integrated in ordinary national vocational programmes, such as the vehicle programmes, the hotel and restaurant programmes or the building programmes. Work experience takes place at workplaces within the focus of each student's vocational programme and lasts four weeks. Eight students travel abroad on a placement each term, and each group has three support workers who accompany them for the first week. The support staff then return home but come back for a short visit in week three.

The expected results for the students include greater self-confidence, experience of the world of work, greater independence and faith in their own capacities, and a good reference for the job market.

Activa is the project owner and coordinator for the project consortium. This comprises the upper secondary schools Alléskolan/SUF in Hallsberg,

Virginska skolan in Örebro, John Norlandergymnasiet in Kumla, Möckelngymnasiet in Karlskoga and the upper secondary school for individuals with learning disabilities in Örebro municipality. These are the sending organisations. The receiving organisations are CSCS in Pistoia in Italy and KJSW in Landshut, Germany.

2. Results

2.1 How the project affected the organisation involved

Activa's mission is to support young people with disabilities in approaching the job market. Erasmus+ has become an important element in this as it increases young people's employability.

When students and their support workers return home after a period of work experience, they are able to share their experiences with other students and support staff. This spreads knowledge to others in the consortium. Activa also passes this knowledge on further to similar organisations in Europe through the Yes Forum network, and through the Erasmus exchanges they also learn about different methods and approaches in other countries.

2.2 How the project affects the participants

For the students, the work placements abroad are a huge boost in their lives. A student with a disability who has managed to live and work abroad relatively independently is much more attractive to various employers. They also grow considerably on a personal level in a mere four weeks, particularly in terms of self-confidence.

Activa has many years of experience of working with a number of different initiatives for young people with disabilities. Despite this, they feel that nothing comes anywhere near increasing students' employability and self-confidence as much as Erasmus+ does. Some of the students have never flown or been abroad before and often come from quite simple homes. The work placement abroad therefore becomes a huge event in their lives.

In Sweden young people with disabilities are often seen as a group that is in great need of help and structure in every aspect of their lives. This goodwill is a positive thing, but on the other hand it makes it hard for the students and their teachers and support staff to realise how much they can manage on

their own. The work placement abroad gives students the opportunity they need to show themselves and others that they can cope without constant support.

For example, life and society in Italy are often less structured than in Sweden. Bus timetables may not match reality, but students with a great need for structure still managed to travel between their work placement and their accommodation by themselves.

Even in more well-structured countries such as Germany, daily life can be a major challenge but the students coped with it with aplomb. One Swedish girl who travelled to Germany had major problems organising her life in Sweden and even had trouble finding places she knew well. She also lost her passport the day before she was due to travel. Once she had started the work placement in Germany, however, everything went very well and she travelled to and from her workplace without any problems.

Another girl went on an exchange to Ireland and told her employer that she was viewed as unemployable in Sweden due to her mental disabilities. After four weeks in Ireland she had a completely different view of her ability to work as she had realised that she was capable of both working and looking after herself.

These examples are summed up by a further anecdote about a student who went on a work placement to Germany. In the first week, his Swedish support worker was with him and they travelled to the workplace together by bus. The bus was packed and the support worker said to the student that it must be a very different experience to have such a big crowd of people. The student answered that in Sweden he always travels using the Färdtjänst mobility service so he has never had the chance to see how he would cope in these kinds of situations.

This made a major impression on Activa and its Swedish partners and they have started to wonder whether some of the structure in Sweden is unnecessary or even counterproductive for students with disabilities. The exchange has thus led to an unexpected re-evaluation of how this work is structured in Sweden.

2.3 Erasmus+ as a condition for the project

Activa would have been able to find partners on its own thanks to its membership of the Yes Forum network. However, it would not have been possible to carry out the programme without EU funding. Although the students managed well on their own during the exchanges, they still needed support to enable them to participate. The costs of this would be far too high for a voluntary or small organisation. It is only thanks to Erasmus+ that the risk of running the programme could be taken.

2.4 Ripple effects

Activa ran work experience abroad through EU-funded programmes before Erasmus+ and therefore has amassed a wealth of experience in this field. On the other hand, many of the sending schools had very little experience of exchanges for young people with disabilities. Activa was able to share its experiences and increased these schools' knowledge and willingness to send students abroad. One of the most important aspects in passing on this expertise was organising full-day meetings with support workers and students from the schools before each round of exchanges.

Activa's work in producing a manual on work experience abroad for young people with disabilities was an additional step in this respect. The manual would not have been possible without the lessons learned from the Erasmus programme.

All the parties in the consortium have gained an insight into the importance of work placements abroad in education, which means that they are much more inclined to offer this in the future. There is a very strong desire for the exchanges to continue even once the project has ended in summer 2017. Therefore, sights have already been set on making an application within Erasmus+ to develop the programme further.

2.5 Most important lessons

Activa has mainly learned what a difference the exchanges make in terms of the opportunity of the target groups to find employment after their placement. They obtain a formal reference and develop on a personal level, too.

Another lesson learned was that students need to be placed in challenging situations and environments in order to develop. Friction and problems always arise when they have to live together and cope on their own abroad, but it is through these experiences that people grow. This is why the problem was called *Exit Comfort Zone* because the students need to step out of their structured comfort zone in Sweden.

Appendix 4

Target group: adult education

Project-name: Opposing Force

Swedish project-coordinator: HälsingeUtbildning

Target group: Young people in rural areas, mainly those who have not completed upper secondary education

Duration: September 2014 – August 2016

Partner countries: Iceland, Romania, Ireland

1. Description

Opposing Force sought to keep young people in rural areas and in small towns and to counter depopulation. The project supported these people in forging a future for themselves, for example by becoming entrepreneurs, embarking on distance learning, or gaining a rapid skills boost to meet the needs of local companies.

The partners in the project were an organisation with similar objectives in Iceland, a learning centre in Romania, evaluators from Ireland and the Swedish Village Action Movement Hela Sverige ska leva. All of them have similar goals and challenges, and Erasmus+ enables them to work together to identify and share solutions. The partner organisations also enabled support and advice from teachers' unions, researchers and other parties in Sweden and the other countries.

2. Results

2.1 How the project affected the organisation involved

The project led to developing a working method known as the “wasps’ nest”. The method involves young people who have ideas for a company,

trade fair, market or another initiative meeting older adults who become their mentors and make their own network available. Opposing Force thus works as a matchmaker or agent, pairing up young people with the right adult.

At the end of the programme, a concluding conference was held in Romania, where the project was wound up.

The project has also established a more positive image of the EU within the organisation and among other partners. Erasmus+ is seen as being simpler and less bureaucratic, unlike earlier programmes. The introduction of lump sums and the abolition of some rules has made things much easier and makes it more likely that people will apply for more Erasmus projects in the future.

2.2 How the project affects the participants

A large number of young people have boosted their self-confidence and opportunities to develop their ideas, as was borne out in media reportage and in interviews with young people. Thus the project has also given the young people who stay in their home area higher status. This has helped to counteract the perception that those who stay put are failures.

2.3 Erasmus+ as a condition for the project

Opposing Force could not have happened without Erasmus+. Without both the money and the infrastructure, it would not have been possible to coordinate with organisations outside Sweden or with different Swedish municipalities.

Exchanging experiences and working methods between the different countries and partner organisations has been very valuable. The different partners met and brainstormed ideas on what could be done and then carried out pilot programmes. After this, they met again, reported on the results and then repeated the pilot programmes with a different structure.

2.4 Ripple effects

The wasps' nest method has lived on in the organisation after the end of the project and has spread to the other partner countries. It has also attracted a great deal of attention in the media and was presented at the rural parliament

in Gotland in summer 2016. The attention gave the project higher status and generated greater interest in the project among local politicians.

The project also led to the implementation of a technical foundation year that is provided locally in several municipalities in partnership with the University of Gävle. The course makes it possible for young people who have not completed upper secondary education to qualify to study on the technical courses provided at higher education institutions. Previously, they would have had to travel or move from their home municipality to a larger town to gain the grades necessary for admission, which is not possible for everyone.

A further result is that a manual is currently being produced containing practical tips and methods that can be used by other municipalities or regions with similar challenges. It will be published in several languages, which also enables it to be used outside Sweden. The manual addresses leadership training of and for young people, entrepreneurship models, peer support and advice, etc.

In February 2017 representatives from the partner organisations in Iceland and Ireland will come to Hälsingland for a workshop to which local politicians will also be invited.

Regarding the future, the project network is considering how the method could also be used in relation to newly arrived immigrants to improve integration in small towns. If their conditions can be improved, the chance that they will stay improves. The entrepreneurship training will also continue, partly integrated in other courses and partly provided separately. This is a direct result of Opposing Force.

2.5 Most important lessons

The wasps' nest and new approaches to education and training are important results and insights. A greater insight has also been gained into how other countries work with young people in rural areas, and it is valuable to know that one is not alone in facing this challenge. We can learn from each others' differences and similarities.

The partnerships have also proven to be beneficial in other unexpected contexts. For example, the Opposing Force project management group has established a stronger relationship with the research unit at the local

government adult education association HålsingeUtbildning, thanks to working together within the Erasmus+ project.

Appendix 5

Target group: youth

Project-name: Iter

Swedish project-coordinator: City of Gothenburg

Target group: Young people aged 18–29 not in education, employment or training.

Duration: since 2011

Partner countries: Iceland, France, UK

1. Description

Since 2011 Iter has sent 69 young volunteers to other countries in Europe. This is a partnership between several European countries to give young people experiences of working and meeting other people and other cultures. The project is geared towards young people not yet established on the labour market or lacking a natural point of entry. The volunteering period gives them a reference to put on their CV and an opportunity to develop on a personal level and gain greater self-confidence. The purpose of the project is to prevent long-term exclusion from the job market and society and to make the young people active, independent and employable.

The project sends 15–20 young people abroad each year. Before the exchange, they take part in networking meetings and short training sessions on local culture, the English language and voluntary work. They also receive guidance from the staff. After that, they travel abroad individually and work for between two weeks and twelve months at one of the project's partner organisations. A support worker accompanies them and stays for the first one or two nights.

The work they do may involve renovating listed buildings in the French countryside, working with vulnerable people or with cultural and

environmental projects in Iceland. Besides voluntary work, the young people also receive language training and have an opportunity to live with other young people from different parts of Europe.

On completing the volunteering period, the young people meet again in network meetings where they share their experiences. The City of Gothenburg uses this information for planning both the programme and the person's next step towards gaining employment or starting education.

2. Results

2.1 How the project affected the organisation involved

The exchange has seen the City of Gothenburg broadening its working methods and learning from its work with the international partner organisations. It has been forced to become more flexible and adaptable and to keep up to date in a different way from that required when only working within the remit of local or national government. These experiences and insights from international work also have a knock-on effect on other managers and colleagues in the organisation.

2.2 How the project affects the participants

An external evaluation shows that 82 per cent of the participants have gone on to work or study after participating in the project. This lifts many young people out of exclusion and crime, providing great benefits to society. Within Iter, attempts are therefore made to prioritise socially excluded young people or young people with extra needs over those with a good education or the capacity to create similar opportunities for themselves on their own.

2.3 Erasmus+ as a condition for the project

Erasmus+ and Youth in Action were necessary to obtain the contacts currently in place with partner organisations in other countries. The same applies to the financial support obtained from the EU. It is probable that the municipality would not have contributed financially to the project if the EU had not been involved in financing it. If the municipality had nevertheless managed to do so, it would have been a one-off project instead of the continuity that Iter currently has.

It would also have been too laborious to find the right organisations to work with without EU grants and the Erasmus system. The bureaucracy would

have been too complex and too complicated. The EU also lends the project status and provides a clear regulatory structure that must be followed, both by sending and receiving organisations. This makes it easy to know the framework to which one must adhere.

2.4 Ripple effects

The project has helped to change municipal and national systems that may be rigid or stuck in a rut. It has broadened the horizons of participants, organisers and partner organisations. The advantages that the project has given participants, organisers and the municipality mean that the City of Gothenburg wishes to continue with the programme.

2.5 Most important lessons

It is never too late to get a young person on an even keel. All people have more abilities than they are aware of, and a volunteering exchange can draw out these skills. In general it is important to sometimes lift people out of their context and place them in a different one. This is true of both the participants and the staff.

It has also become clear during the course of the project that people in different European countries have more similarities than differences, and that exchanging experiences with one another is extremely rewarding.

Nationell halvtidsuppföljning om Erasmus+

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Uppskattat program som även fortsättningsvis bör hållas samman	3
Fortsatt behov av administrativa förenklingar	3
Utvidga mobilitetsprogrammen i syfte att inkludera nya målgrupper	4
Förstärk möjligheten att bedriva strategiska partnerskap	4
Ett tydligt europeiskt mervärde	5
Halvtidsuppföljningen – en möjlighet som regeringen sätter stort värde på	5
Så har rapporten tagits fram	6
1. Effectiveness	9
1.1 God måluppfyllelse som dock är svår att mäta	9
1.2 Programmet får individer att växa, och ...	10
1.3 ... bidrar till att öka yrkesutbildningens attraktionskraft	11
1.4 ... förbättrar anställningsbarheten	12
1.5 ... utvecklar flerspråkigheten	12
1.6 ... bidrar till förbättrad måluppfyllelse på lokal nivå	12
1.7 ... ger möjlighet till värdefulla projektsamarbeten	13
1.8 Mobiliteten betydelsefull för många målgrupper inte minst lärare	14
1.9 Forskningen om programmet bör utvidgas	15
1.10 Viktigt med ett sammanhållet program	15
1.11 Skapa mer enhetliga regler	16
1.12 Fler viktiga utmaningar att hantera	17
1.13 Kortare ledtider önskvärt	18
2. Efficiency	19
2.1 Behovet av ytterligare administrativa förenklingar	19
2.2 Databasstrukturen bör ses över och effektiviseras	21
2.3 Budgeteringen bör bli mer flexibel	21
3. Relevance	22
3.1 Relevanta målsättningar som dock kan behöva kompletteras	22
3.2 Insatser för att involvera grupper som är svåra att nå	23
4. European added value	25
4.1 Stort europeiskt mervärde	25
4.2 Utbildningen hamnar i ett större sammanhang	26
Bilaga 1	28
Bilaga 2	32
Bilaga 3	36
Bilaga 4	39 ⁴⁾
Bilaga 5	42

Sammanfattning

Erasmus+ har stor betydelse för enskilda individer och bidrar positivt till den europeiska integrationen och samhällsutvecklingen i stort. Studenter, elever, lärare, vuxna, unga och ungdomsledare ges tack vare dessa utbyten och samarbeten möjlighet att växa som individer och skaffa sig nya värdefulla erfarenheter och perspektiv.

Uppskattat program som även fortsättningsvis bör hållas samman

De seminarier som hållits i samband med att denna rapport togs fram visar att Erasmus+ är mycket uppskattat bland projektägare, lärare, elever, studenter och unga. Målsättningarna upplevs som relevanta, de verksamheter som bedrivs är i högsta grad betydelsefulla och såväl de strategiska partnerskapen som mobilitetsprojekten visar sig ofta vara mycket framgångsrika. Den verksamhet som bedrivs bidrar till ökad flerspråkighet, förbättrad anställningsbarhet och färre skolavhopp bland de som deltar. Samtidigt kan flexibiliteten i utformandet av mål behöva förbättras så att nya utmaningar kan mötas. Flera seminariedeltagare lyfter t.ex. fram behovet av mål om integration och hållbar utveckling kopplad till Agenda 2030.

För att det som fungerar bra ska kunna bevaras även in i nästa programperiod är det viktigt att programmet även fortsättningsvis hålls samman som ett integrerat program. Ett sammanhållet program stimulerar på ett värdefullt sätt tvärssektoriella samarbeten. Regionala utvecklingsprojekt blir lättare att organisera, genomföra och kommunicera och dessutom administrativt enklare när alla målgrupper finns i samma program.

Fortsatt behov av administrativa förenklingar

Det finns samtidigt ett stort behov av fortsatt förenklad administration i ansöknings-, handläggnings-, slutrapporterings- och uppföljningsförfarandet. Trots de ambitioner som funnits att förenkla programmet är Erasmus+ fortfarande administrativt tungrott både för personalen vid de nationella myndigheterna och för de som ansöker om medel. Det är alltför många data-system att arbeta i, för många dokument som i många fall t.o.m. är längre än de tidigare varit. Ledorden ”simplification, simplification, simplification” har fortsatt påtaglig giltighet. Trenden att samla allt i portaler är i det sammanhanget mycket positiv. Det förenklar arbetet i synnerhet i de fall det går att använda en portal till allt. Idealet vore en gemensam digital plattform som alla har tillgång till, elever, studenter, sändande och mottagande organisation.

Schablonbeloppen har betytt mycket för att förenkla administrationen. De bör dock revideras så att ersättningsarna blir desamma oavsett målgrupp.

För att ytterligare förenkla administrationen bör budgeteringen bli mer flexibel på ett sätt som innebär att omfördelning av medel såväl mellan poster inom programmet som inom projekt underlättas.

Även om det finns tydliga behov av vissa förändringar av ovan nämnda art är det viktigt att inför nästa programperiod strävar efter att i möjligaste mån behålla kontinuiteten i de administrativa systemen för att slippa inkörningsproblem och för att personalen på de nationella myndigheterna och projektägarna inte ska behöva lära sig en stor mängd nya regler, rutiner och arbetsverktyg.

Utvidga mobilitetsprogrammen i syfte att inkludera nya målgrupper

Mobilitetsprogrammen har fungerat väl och haft stor betydelse för de som deltagit. De bör därför under nästa programperiod utvidgas till nya målgrupper. Det gäller framför allt inom skolan och gymnasieskolan där även elever som går på högskoleförberedande program bör erbjudas möjlighet att delta. Skolan bör på ett tydligare sätt lyftas fram i programmet. Där kan mycket av grunden läggas för ett intresse och en positiv hållning till det mellanstatliga samarbetet som EU erbjuder. Det är samtidigt viktigt att det livslånga lärande prioriteras och utvecklas så att vuxenutbildningen kommer med på ett tydligare sätt. Det är av stor betydelse inte minst för att tackla de utmaningar som Europa står inför.

En översyn bör dessutom göras över målsättningar och verktyg för att i större utsträckning inkludera grupper med begränsade möjligheter. Speciella insatser kan behöva göras för att få med även andra grupper som är svåra att nå. En sådan kan vara att införa möjligheten att söka medel för utbyten där en lärare reser med en hel grupp elever.

Inom högskolan kan införandet av kortare utbyten öka möjligheterna för nya grupper att delta i mobilitetsprogrammen. Det gäller t.ex. studenter på lärar-, läkar-, och sjuksköterskeutbildningarna. Lärarstudenterna är en nyckelgrupp att nå när det gäller möjligheterna att öka intresset för Erasmus+ ute på skolorna. Det finns därför all anledning att fundera över vilka insatser som kan göras för att stimulera fler studenter från lärarutbildningarna att delta.

För att befrämja mobiliteten även till icke engelskspråkiga länder bör alla ges möjlighet att delta i språkkurser on-line oavsett hur kort tid utbytet pågår.

Förstärk möjligheten att bedriva strategiska partnerskap

Möjligheten att bedriva strategiska partnerskap bör förstärkas eftersom de bidrar till värdefull metodutveckling men också för att de är en förutsättning

för att uppnå framgångsrika resultat inom individuell mobilitet. De kan också spela en viktig roll i regionala utvecklingsprojekt där goda möjligheter finns att sammanföra flera strategiska aktörer med förmåga att göra skillnad.

Ett tydligt europeiskt mervärde

Merparten av de insatser som görs inom programmet har ett tydligt europeiskt mervärde. Samarbeten inom programmet kompletterar ofta på ett värdefullt sätt det egna utbildningsutbudet. Det gränsöverskridande samarbetet ökar förståelsen för olika utbildningssystem, utbildningsinnehåll och metoder. Erasmus+ skapar dessutom möjlighet för studenter på gymnasial yrkesutbildning och yrkeshögskolan att delta i mobilitet.

Halvtidsuppföljningen – en möjlighet som regeringen sätter stort värde på

Erasmus+ har en stor betydelse för många medborgare i Sverige och i andra europeiska länder. Tack vare programmet ges enbart i Sverige 18 000 studenter, elever, lärare, unga och ungdomsledare årligen möjlighet att delta i utbytesprogram med andra länder. Dessutom startas cirka 50 svensk-koordinerade strategiska partnerskap varje år och 75 partnerskap med svenskt deltagande som koordineras från andra länder. Endast ett fåtal av dessa utbyten och samarbeten skulle komma tillstånd om inte Erasmus+ fanns.

Studenter, elever, lärare, vuxna, unga och ungdomsledare ges tack vare dessa utbyten och samarbeten möjlighet att växa som individer och skaffa sig nya värdefulla erfarenheter och perspektiv på sina studier, sin yrkesutövning och på andra verksamheter de är engagerade i. Erasmus+ ger därutöver värdefulla bidrag till samhällsutvecklingen i Europa. De utbyten och det samarbete som initieras skapar sociala, politiska, ekonomiska och kulturella band som har stor inverkan på den europeiska integrationen. I en globaliserad värld får erfarenhet från och utblickar mot annat än det egna landet allt större betydelse. Det stimulerar verksamhetsutvecklingen och förbättrar prestationerna i skolor, i yrkesutbildningar, på universitet och högskolor och i ungdomsorganisationer. Programmet bidrar på så sätt till Europas möjligheter att behålla en stark position i en allt mer globaliserad värld. Detta är av stort värde inte minst för Sverige som är en liten nation med ett näringsliv som är starkt exportberoende och konkurrensutsatt.

Ökad internationalisering av t.ex. universitet och högskolor är nödvändig för att Sverige bättre ska kunna möta såväl nationella som globala

samhällsutmaningar, öka landets konkurrenskraft och stärka positionen som kunskapsnation. Fler studenter bör därför erbjudas möjlighet att få ett internationellt perspektiv i sin utbildning bl.a. genom att fler studenter, lärare och forskare studerar eller verkar utomlands. Sverige beklagar Storbritanniens beslut att lämna EU, men välkomnar att förhandlingen nu kan ta sin början. Sverige har inom ramen för Erasmus+ ett stort utbyte med Storbritannien och har därför ett starkt intresse att följa förhandlingarna som kommer att föras med anledning av Storbritanniens beslut att lämna EU.

Det livslånga lärandet blir allt viktigare i en kunskapsintensiv, komplex och global värld. Det har kommit att bli en viktig framtidsfråga för Sverige och Europa. Det föränderliga yrkeslivet ställer ökade krav på kunskaper när det gäller fackämnen som språk, ekonomi och teknik, men också sociala färdigheter som att kunna arbeta tillsammans i grupp, och förmåga att interagera med människor med olika kulturell bakgrund. Att en gång i livet skaffa sig en utbildning räcker inte, vi behöver fylla på med kunskap livet igenom.

Sverige vill framhålla den viktiga funktion utbildning har och då handlar det inte bara om att kunna ställa om i arbetslivet. Det är också mycket viktigt att kunna ta del i samhällslivet. Det handlar om självförtroende, självbild och social kompetens. Att kunna delta i sociala kontakter, engagera sig i föreningsliv och politik, vara aktiv i föreningar, stödja grannar, vänner, familj och barnens skolgång. För Sverige är detta en viktig aspekt i det livslånga lärandet.

Sverige sätter stort värde på möjligheten att framföra synpunkter på det nuvarande programmets utformning, dess regelverk och på de verktyg som finns tillgängliga för att administrera programmet framför allt i syfte att påverka programmets verkningskraft, relevans och effektivitet inför nästa programperiod.

Så har rapporten tagits fram

För att få ett brett och initierat underlag till föreliggande rapport har regeringen strävat efter att involvera så många projektägare som möjligt. Alla som varit ansvariga för projekt mellan 2012-2016 bjöds därför in till ett antal seminarier. För att möjliggöra för så många som möjligt att delta ordnade vi sju seminarier runt om i landet. De hölls i Malmö, Göteborg, Karlstad, Stockholm (2 st.), Sundsvall och Umeå. Alla målgrupper var väl representerade och totalt deltog runt 250 personer.

Inför seminarierna valdes ett antal av de i riktlinjerna föreslagna frågorna ut, som utifrån svenska förhållanden kan anses var mest relevanta att diskutera. Under rubriken ”Effectiveness” handlade det om följande fem frågor:

- Fråga 2 om att uppfylla målsättningarna,
- Fråga 5 om effektiviteten i måluppfyllelsen,
- Fråga 6 om sammanslagningen av programmen till ett enhetligt sektorsövergripande program,
- Fråga 7 om budgetens ändamålsenlighet och avpassning,
- Fråga 8 om utmaningar och problem som projektägarna stött på.

Under rubriken ”Efficiency” diskuterades:

- Fråga 13 om den administrativa bördan.

Och under rubriken ”Relevance” togs slutligen följande tre frågor upp till diskussion:

- Fråga 16 om målsättningarnas relevans för de behov och problem som finns,
- Fråga 17 om att adressera olika intressenter och målgruppers behov,
- Fråga 20 om det europeiska mervärdet och resultat som går utöver de som liknade regionalt och nationellt initierade insatser skulle ha gett.

På seminarierna fördes intensiva diskussioner om alla dessa frågor men även om annat som seminariedeltagarna ville dela med sig av. Detaljerade minnesanteckningar fördes som sedan sammanställts för att användas som underlag för denna rapport. Flertalet av de konkreta förslag till förändringar och exempel som nämns i rapporten är sådana som lyftes fram av seminariedeltagarna.

Parallellt med dessa seminarier har synpunkter och förslag till förändringar i programmet också inhämtats från de nationella myndigheterna med ansvar för Erasmus+, Universitets- och högskolerådet och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhälles frågor. Myndigheternas synpunkter och förslag till förändringar överlappade och förstärkte i flertalet fall det som framkom på seminarierna. De nationella myndigheterna har också utifrån sin långa erfarenhet och breda kunskap om Erasmus+ hjälpt till att bedöma relevansen i de synpunkter som seminariedeltagarna framförde och rensat bort synpunkter som visade sig bygga på missförstånd.

De nationella myndigheterna har också bidragit med värdefulla synpunkter på det utkast till rapport som togs fram på basis av seminariedeltagarnas och myndigheternas synpunkter. Rapportutkastet har därefter beretts med den politiska ledningen.

För att visa på goda exempel och på den betydelse som Erasmus+ har presenteras i slutet av rapporten ett antal fallstudier för programmets olika målgrupper.

I det följande avsnittet redogörs för Sveriges samlade synpunkter kring de nio ovan nämnda frågorna. Synpunkterna är grupperade i de fyra kategorierna Effectiveness, Efficiency, Relevance och European Added Value med underrubriker för de huvudsakliga synpunkter som förs fram. Här tas också upp synpunkter och förslag till förändringar inför nästa programperiod. Varje avsnitt inleds med en ruta innehållande punktsatser som sammanfattar de för Sverige högst prioriterade synpunkterna.

1. Effectiveness

- **Erasmus+ bör förbli ett sammanhållet sektorsintegrerat program** vilket främjar tvärssektoriella samarbeten, regionala utvecklingsprojekt och ett integrerat och strategiskt arbetssätt i projekten. Även administration och kommunikation förenklas.
- **Skolan bör lyftas fram mer i programmet** för att lägga en tidig grund för ett intresse och en positiv hållning till det mellanstatliga samarbete som EU erbjuder.
- **Livslångt lärande bör prioriteras och utvecklas** för att bidra till att tackla de utmaningar som Europa står inför.
- **Flexibilitet i längden på mobilitet i yrkesutbildning bör bevaras** för att tillåta både längre och kortare mobilitet.
- **Kortare mobilitetsperioder än tre månader bör vara möjligt inom högre utbildning.**
- **Lärare bör kunna följa med en grupp elever på mobilitet** för att få fler elever, särskilt inom yrkesutbildning, att delta.
- **Elever på gymnasiets högskoleförberedande program bör erbjudas möjlighet att delta i individuell mobilitet.**
- **OLS bör göras tillgängligt för fler målgrupper och även för dem med korta mobilitetsperioder.**
- **Möjligheten att bedriva strategiska partnerskap bör förstärkas** eftersom de bidrar till värdefull metodutveckling och dessutom är en förutsättning för att uppnå framgångsrika resultat inom individuell mobilitet.
- **Gränsdragningen mellan centraliserade- och decentraliserade projekt bör ses över.**

1.1 God måluppfyllelse som dock är svår att mäta

Det finns många exempel på att de av programmet finansierade utbytena och strategiska partnerskapen bidragit till att betydelsefulla steg tagits i rikt-

ning mot såväl de allmänna som de särskilda målen. Även om verksamheten på många sätt bidrar till måluppfyllelsen kan det ibland var svårt för Erasmus+ koordinatörer och projektledare att skriva slutrapporter som kopplar till de övergripande målen. Det sätt de ser på sitt jobb och på sig själva är i första hand inte som aktörer som bidrar till t.ex. ”minskad arbetslöshet” eller andra samhällsmål. De tänker snarare på det som de utträttar på individnivå, t.ex. att eleven får erfarenhet av andra länder och möjlighet att lära sig ett nytt språk. Det kan vara svårt att reflektera över de övergripande målsättningarna när man arbetar vardagligt med programmen. Fokus ligger i stället ofta på vad enskilda elever eller studenter får ut i form av t.ex. högre anställningsbarhet.

Programmet bidrar visserligen till att målen nås men det är i allmänhet svårt att mäta exakt hur mycket det bidrar till måluppfyllelsen. Det är många andra faktorer som påverkar måluppfyllelsen och det kan dessutom t.ex. vara svårt att veta vad man ska jämföra resultaten mot, exempelvis vilken grund eller vilken samarbetspartner man ska använda som referenspunkt. En del upplever dessutom målen som oklara och konstigt formulerade, vilket bidrar till mätproblematiken.

Det livslånga lärandet blir allt viktigare i en kunskapsintensiv, komplex och global värld. Det föränderliga yrkeslivet ställer ökade krav på kunskaper när det gäller fackämnen som språk, ekonomi och teknik, men också sociala färdigheter som att kunna arbeta tillsammans i grupp, och förmåga att interagera med människor med olika kulturell bakgrund. Att en gång i livet skaffa sig en utbildning räcker inte, vi behöver fylla på med kunskap livet igenom. Det finns av det skälet anledning att i kommande program lyfta fram det livslånga lärandet tydligare.

1.2 Programmet får individer att växa, och ...

Många projektägare vittnar om att projekten främjar rättvisa, social sammanhållning och aktivt medborgarskap. Såväl utbytena som de strategiska partnerskapen bidrar även till att målen om att lära sig förstå andra länder och kulturer nås. Lärare, elever, studenter och unga möter personer från många olika samhällen när de är utomlands och genomgår ofta en stor personlig utveckling.

Projektägare vittnar om att studenter, elever och unga om får möjlighet resa utomlands ofta får ökad självkänsla, självförtroende och tränar upp sina språkkunskaper, problemlösningsförmåga och sina sociala färdigheter. Studenter, elever och unga som varit utomlands säger att de efter vistelsen vågar

göra saker som de aldrig tidigare vågat göra. När studenterna, eleverna och unga återvänder med sina nyvunna erfarenheter och färdigheter av utbytet vågar de t.ex. söka arbete på annan ort. Erasmus+ bidrar på så sätt till ökad rörlighet och därmed ökad sysselsättning på arbetsmarknaden.

Även särskoleelever utvecklas mycket av att få delta i ett internationellt utbyte. En projektledare berättade hur en särskoleelev som hemma har stöd för att klara resor till och från skola genom utbytet stärkt sitt självförtroende och nu klarar sina resor på egen hand såväl i utbyteslandet som hemma. Lärare till elever i särskolan som deltog i seminarierna berättade om vänskapsband som knöts med särskoleelever i andra länder, band som eleverna sedan upprätthållit via internet och därigenom utvecklat såväl sin sociala kompetens som sin datakompetens.

1.3 ... bidrar till att öka yrkesutbildningens attraktionskraft

Inom gymnasieskolan kan den möjlighet till utlandspraktik som programmet ger vara ett sätt att locka ungdomar till yrkesprogram som inte är så populära, t.ex. industritekniska programmet. På gymnasieskolor, men även yrkeshögskolor, är Erasmus+ av bl.a. den anledningen ett viktigt ”säljargument” som lockar elever och studerande att både söka sig till skolan eller utbildningen i fråga och att fullfölja studierna. Många tycker det är spännande att åka utomlands eller delta i internationella projekt. Det gäller speciellt när eleverna och studenterna själva får vara med i utformningen av projekten. Utbytena och projekten ökar elevernas och studenternas anställningsbarhet eftersom de får lära sig interkulturell kommunikation och en bredare uppsättning av yrkeskunskaper. Utlandspraktiken stimulerar många till fortsatta utlandskontakter när de efter utbildningen kommer ut i näringslivet för att arbeta.

Internationellt utbyte kan också vara ett effektivt sätt att t.ex. tillägna sig unik yrkeskunskap. Ett exempel är elever från Västsverige som gick på gymnasieskolans målarprogram. De fick chans att åka till Italien och hjälpa till med restaureringen av gamla byggnader och ägna sig åt dekorativ målning. Något de inte hade haft chans till hemma och som knappast heller varit möjligt utan det ramverk som Erasmus+ ger.

Långa mobilitetsperioder är mycket givande för eleverna men för en del utbildningar passar det bättre med kortare perioder. Det är viktigt att det i kommande program ges möjlighet att erbjuda även kortare mobilitetsperioder som ofta är mer attraktiva för tveksamma elever.

1.4 ... förbättrar anställningsbarheten

En del gymnasieelever siktar medvetet på yrken där det finns stora möjligheter till arbete utomlands som t.ex. restaurang- och livsmedelsprogrammet. De vill av den anledningen ofta studera eller göra praktik utomlands. Det kan handla om samarbeten med t.ex. Norge, Storbritannien och Spanien där det är långt ifrån ovanligt att elever erbjuds sommarjobb efter fullföljd praktik. De kan i många fall dessutom få en mer reguljär anställning efter avslutad utbildning.

Även inom högre utbildning bidrar utbytet till ökad anställningsbarhet bland de som deltar. Det gäller såväl de som varit på praktik som de som studerat utomlands. Genom utlandsvistelsen bygger de upp ett kontaktnät och får också mer självförtroende och en attityd som uppskattas av företagen. Såväl stora som små företag arbetar idag internationellt och har nytta av studenter med utlandserfarenhet. Kontaktnäten som studenterna bygger upp kan ofta leva kvar i 5-10 år eller mer.

1.5 ... utvecklar flerspråkigheten

Erasmus+ bidrar till att utveckla flerspråkighet. För elever som utöver engelska läser andra främmande språk är möjligheten till utbyte motivationshöjande. De arbetar mer målmedvetet och hårdare när de vet att de kan få nytta av språket i en framtida praktik. Flera projektägare är positiva till det språkstöd som ges inom programmet. De tycker att Online Linguistic support (OLS) är ett bra verktyg som studenterna uppskattar. Det inspirerar dem inför avfärd, gör dem språkligt förberedda och hjälper dem bli tryggare med språket även när utbytet sker med icke-engelskspråkiga länder. OLS behöver dock vidareutvecklas och öppnas upp även för dem med kortare utbyten än 30 dagar. Det bör också få en vidare spridning bland programmet alla målgrupper.

För unga med särskilda behov kan OLS upplevas som problematisk och inte tillräckligt stödjande. De kan ofta vara i behov av språkundervisning som ges av en lärare i stället för att enbart vara hänvisad till onlinekurser. Det är särskilt viktigt ur ett inkluderingshänseende eftersom det kan bidra till att göra programmet öppet för alla.

1.6 ... bidrar till förbättrad måluppfyllelse på lokal nivå

Erasmus+ betyder också mycket för den lokala skolutvecklingen. Den möjlighet som finns att t.ex. skicka en hel grupp lärare på fortbildning utifrån skolans behov har på många ställen inneburit ett lyft för verksamheten, både språkligt och vad det gäller metodik och pedagogik. Den europeiska ut-

vecklingsplanen är viktig i sammanhanget då den strukturerar diskussionerna inför ansökan och ger ett tydligare och mer systematiskt kvalitetsarbete med de övergripande målen i fokus. Målgruppen skola är viktigt för att lägga en tidig grund, ett intresse och en positiv hållning till det mellanstatliga samarbetet som EU erbjuder. Det behöver avspeglas i framtida programdiskussioner.

Skolutvecklingen stärks också av de mer konkreta delarna av samarbetet. När t.ex. elever får en del av sin yrkesutbildning på en skola i ett annat land måste skolorna komma överens om ett gemensamt lärandeinhåll. Det är en form av benchmarking som bidrar till att utveckla utbildningarna. ECVET är i detta sammanhang till stor hjälp. Det ”unit of learning outcome” som skapas tillsammans med den utländska partnern är också till hjälp när man ska ordna en praktikplats på ett företag i ett annat land

Av effektivitetsskäl borde man inom alla delar av programmet få ansöka om medel till förberedande besök. Möjligheten finns inom ungdomsdelen av programmet och fanns tidigare även för andra målgrupper. Sådana möjligheter skapas i dag med hjälp av nationella medel eftersom det upplevs som viktig för att få nya ansökare och för att höja kvaliteten inom projekt. Det finns ett stort värde i att sitta ner, planera och skriva ansökan tillsammans. Det säkrar kvaliteten både i planeringen och i genomförandet av projekten. Den möjlighet som det ger att redan från början reda ut eventuella oklarheter kan på ett betydande sätt underlätta det framtida samarbetet.

1.7 ... ger möjlighet till värdefulla projektsamarbeten

Såväl de strategiska partnerskapen som utbytesprojekten upplevs av projektägarna som mycket effektiva. Samarbetena och utbytena blir bäst när de är väl förankrade och har en tydlig koppling till verksamheten. Programmets mål och de mål som styr verksamheten behöver beaktas parallellt för att det ska bli effektivt och ge långsiktiga resultat. Möjligheten för elever, lärare och annan personal i skolan att få delta i Erasmus+ är i hög grad beroende av rektors och övriga ledningsgruppens intresse och förhållningssätt. Det har också visat sig att i kommuner där man har en stark förankring och stöd från ledningen har man i allmänhet också en intensiv europeisk utbytesverksamhet.

Själva deltagandet i strategiska partnerskap kan för många i sig vara en viktig framgångsfaktor. Där möts personer med väldigt specifika men olika kunskaper och bakgrunder som experter vilket skapar en intressant blandning.

Projekten medger också nya, bredare sammansättningar vad gäller aktörer, vilket är nydanande.

De möjligheter som finns att inom ramen för Erasmus+ bedriva regionala utvecklingsprojekt såväl decentraliserade som centraliserade är av stort värde. Via programmet kan man sätta ihop projekt med strategiska aktörer för att verkligen göra skillnad. Det kan t.ex. handla om ”triple helix”-projekt som kopplar ihop akademi, näringsliv och offentlig sektor. De centraliserade projekten t.ex. ”knowledge alliances” upplevs dock som krångliga och byråkratiska. Det är svårt att få igenom ansökningarna vilket bildar till lågt intresse för dessa projekt.

1.8 Mobiliteten betydelsefull för många målgrupper inte minst lärare

Mobiliteten betyder mycket för många målgrupper. Ett exempel är ungdomsbyten som ofta kan bedrivas på ett effektivt sätt till följd av att det pågår under begränsad tid och har ett tydligt tema. Här finns olika verktyg för olika ändamål t.ex. europeisk volontärtjänst som når många ungdomar och kan bidra med en första erfarenhet inom interkulturellt lärande och som sedan kan tjäna som språngbräda in i andra delar av programmet

Det betyder också mycket att alla lärargrupper får möjlighet till att delta i utbyten. För många är den möjligheten som finns att delta som en i en grupp av lärare extra värdefull. När en grupp lärare åker iväg tillsammans, stärks nyfikenheten och gemenskapen. De får gemensamma erfarenheter som de inte hade kunnat erhålla tillsammans med en annan skola i Sverige. Det ger underlag för intressanta diskussioner på hemmaplan och ämnesövergripande samarbeten uppstår som håller i sig även efter projektets avslutande. Möjligheten till jobbskuggning som finns i Erasmus+ lyfter flera projektägare fram som en stor tillgång. Skolor som skickar elever utomlands på praktik efterfrågar möjligheten att ha en lärare som medföljande. En lösning kan vara att parallellt skicka lärare på jobbskuggning men andra möjligheter efterlyses. Det bör därför finnas möjlighet att söka medel för medföljande lärare. Jobbskuggning är annars en uppskattad aktivitet.

Möjligheten att delta i ett projekt betyder mycket även för t.ex. förskollärare. Ett lyckat exempel på detta är ett samarbete mellan en förskola på den svenska västkusten, två i Stockholm, en i Island och en i Italien som behandlar genus och normkritik. Bara att föra diskussioner och analysera den egna verksamheten på ett annat språk var givande för de förskollärare som deltog.

Att erbjuda lärarstudenter tjänst som lärarassistenter är en möjlighet som numera endast används i begränsad omfattning. Det matchningsstöd som tidigare fanns har endera tagits bort eller fungerar på ett otydligt sätt. Lärarstudenter är en grupp som behöver uppmuntras till mobilitet och därför skulle möjligheten att gå in som lärarassistent behöva göras mer lättillgänglig. Lärare som redan under sin utbildning deltar i samarbete över landsgränserna blir sedan i sin profession förebilder för en yngre generation. Målgruppen förskola, grundskola är nyckelgrupper för att tidigt väcka intresse för det mellanstatliga samarbetet som EU erbjuder. Med ett samarbete inom förskolan och de lägre årskurserna lägger man en tidig grund och skapar goda förutsättningar för att intresset växer för att längre fram i livet vara en av dem som gör praktik eller studerar utomlands.

1.9 Forskningen om programmet bör utvidgas

Regeringen vill även lyfta fram behovet av mer forskning om projektens och utbytenas effekter. Det är viktigt att initiativ som t.ex. RAY - ”research based analysis of youth in action” prioriteras. De bör bibehållas och utvecklas i kommande programperiod. Liknande initiativ bör även utvecklas inom andra delar av programmet. Det bör också finnas möjligheter till ”enkla” medel för seminarier, konferenser och andra mötesplatser för att uppmuntra spridning av Europeiska erfarenheter och kunskaper.

Det är också viktigt att ha det informella lärandet i åtanke och att hitta ett sätt att ta upp det i utvärderingarna. Det är ett viktigt resultat vid utbyten.

1.10 Viktigt med ett sammanhållet program

Erfarenheterna av det sammanslagna programmet är mycket goda. Det ger klara fördelar inte minst vad gäller administration och kommunikation. Det uppmuntrar till tvärssektoriella samarbeten, regionala utvecklingsprojekt och till att ”tänka större”. Erasmus+ bör därför även fortsättningsvis förbli ett sammanhållet sektorsintegrerat program.

Tack vare den integrerade programstrukturen kan olika målgrupper söka medel tillsammans inom KA2. Det förekommer ofta och fungerar väldigt bra. Det har gett större utrymme för projektägarna att själv definiera samarbeten med olika partners inom och utom sektorn vilket breddar vyerna. Det finns dessutom ett extra värde i projekt som inbegriper fler nivåer av utbildningssystemet. I Sverige finns t.ex. fler lärarutbildningar som samarbetar med skolor i strategiska partnerskap, vilket är av stort värde för båda parter.

Det blir också enklare administrativt när det finns ett sammanhållet regelverk och ansökningarna ser likadana ut oavsett målgrupp. Det har blivit lättare överlag att söka tack vare det standardiserade ansökningsförfarandet. Det har också blivit lättare för de som koordinerar flera olika typer av utbildningar och projekt. Deras arbete underlättas av att det är samma regelverk som styr de olika verksamheterna. De som koordinerar verksamheten kan i dag göra en ansökan för allt vilket de inte kunde tidigare.

Det är också positivt att det nya programmet ställer högre krav på ansökan vilket leder till mer genomtänkt strategisk utveckling. Nu är det organisationen och inte den enskilde som avgör vad som är strategiskt viktiga frågor att samarbeta kring. Projekten kommer därför in som en naturlig del i skolutvecklingsarbetet vilket det inte gjorde lika tydligt tidigare.

Även fritids- och volontärverksamheten för unga har haft stor nytta av det sammanhållna Erasmus+. Det sammanhållna programmet berikar verksamheten och ökar engagemanget och intresset bland ungdomarna väldigt mycket. Det har även i denna del av programmet blivit betydligt enklare att söka bidrag jämfört med tidigare.

Regeringen vill till sist framhålla att gränsdragningen mellan centraliserade och decentraliserade projekt bör ses över. Det centraliserade projekten har stora budgetar och tunga partners men koppling till nationell kontext saknas alltför ofta. Det är av samma anledning viktigt att ansvaret för de strategiska partnerskapen stannar kvar på nationell nivå även fortsättningsvis.

1.11 Skapa mer enhetliga regler

Samma villkor och regler bör gälla för alla målgrupper. Sverige har en sammanhållen gymnasieskola där yrkesutbildning och högskoleförberedande utbildning bedrivs parallellt. Skolans uppdrag att jobba med värdefrågor och internationalisering gäller alla gymnasieprogram. Därför bör alla gymnasieprogram ges möjlighet att delta i utbytesprogram. Den tidigare möjligheten till mindre projekt som sträckte sig över exempelvis en vecka och kretsade kring en mer allmän fråga och inkluderade utbyten med grupper av elever var ett värdefullt inslag. Projekten som även omfattar elever från de högskoleförberedande programmen lyftes vid seminarierna fram som ett uppskattat inslag från Programmet för livslångt lärande. Möjligheten till kortare mobiliteter som också inkluderar elever på grundskolan och högskoleförberedande program är därför något som bör prioriteras i kommande program. Kortare program kan också riktas till elever som

riskerar att hamna i utanförskap – vilket är en viktig målgrupp för EU – som på så vis skulle kunna få en tydlig upplevelse av delaktighet.

Det är viktigt att det finns ett regelverk som säkerställer att alla delar av programmet vid programmets slut fått de medel som beslutats för att uppnå de mål som är fastställda på europeisk nivå. Reglerna bör också skydda delar av programmet med liten budget. Men det blir samtidigt en paradox med nuvarande regler som blockerar hur mycket medel en liten programdel kan ta emot. Det går förvisso att omfördela medel men det är en omständlig och ineffektiv procedur.

Även lärare i gymnasieskolan bör behandlas lika oavsett om de undervisar i teoretiska- eller yrkesämnen. Yrkeslärare kan med nuvarande regelverk inte söka medel för kurser. Det finns ett stort behov bland vissa skolor att t.ex. vidareutbilda sin yrkeslärare i yrkesengelska, vilket skulle kunna ordnas med mobilitet eller ett strategiskt partnerskap med andra europeiska länder. Dessa skolor tar bl.a. emot elever på olika specialiseringskurser och då sker undervisningen på engelska. De lärare som lett kurserna är i allmänhet mycket positiva till denna undervisning trots de utmaningar det innebär.

Även schablonbelopp och reseersättningar bör vara harmoniserade över hela programmet och alla dess delar (se vidare avsnitt 2.1).

1.12 Fler viktiga utmaningar att hantera

Säkerhetsläget i Europa lyfts fram av många projektägare som en stor utmaning. Ett problem som hamnat allt mer i fokus de senaste åren. Skolorna skickar ut ensamma elever i Europa och föräldrar ställer sig ibland tveksamma till resan av säkerhetsskäl. Att en lärare får resa med och samtidigt genomföra ett eget utbyte kan vara en faktor som skapar större trygghet för alla involverade.

En för programmet mer specifik utmaning är att skapa lika förutsättningar för olika grupper inom högskolan. Lärarstuderande har svårt att delta när ett utbyte är så långt som en termin. De har på många lärosäten med lärarutbildning möjlighet att vara ute alltifrån två upp till fem veckor och det vore därför bra om det fanns möjligheten till kortare utbyten. De möjligheter som finns att ordna kortare utbyten inom ramen för ett strategiskt partnerskap räcker inte. Motsvarande problem finns för flera utbildningar t.ex. läkarutbildningen och sjuksköterskeutbildningen.

En projektform där lärare och studenter från flera länder genomför en kurs tillsammans under en kortare tid kan vara ett alternativ för att uppmuntra tveksamma studenter och med kortare mobiliteter skulle man också i ökad utsträckning frigöra handledande lärare för lärarstudier på praktik.

Samarbetsavtalen mellan lärosätena skulle vinna på att vara kortare och mer generella. De praktiska detaljerna i dem förändras över tid. Därför vore det bättre att bara behöva skriva minimumkrav som man förbinder sig att följa.

1.13 Kortare ledtider önskvärt

Ledtiden från det att ansökan lämnas in till dess att medlen blir beviljade är för lång. Det gäller framför allt KA1. Utvecklingen bland unga går väldigt snabbt och därför behöver program som Erasmus+ också göra det. Om man väntar för länge tappar ungdomarna intresse och den möjlighet som projekten kan ha att t.ex. förhindra avhopp från skolan kan gå förlorad. Det innebär också extrakostnader om värden t.ex. måste betala boende som står tomma för att ens samarbetspartner inte har fått klartecken på sin ansökan.

2. Efficiency

- **Användningen av schablonbelopp bör utvecklas och revideras** för att anpassa nivåerna till olika länders kostnadsnivå och för att ge de olika målgrupperna samma förutsättningar.
- **Databasstrukturen bör ses över och effektiviseras.**
- **Förenkling är viktigt på alla nivåer och för alla aktiviteter.**
- **Budgeteringen bör bli mer flexibel**

2.1 Behovet av ytterligare administrativa förenklingar

Projekttagarna uppskattar att administrationen av programmets olika delar förenklats jämfört med tidigare program. Ett par tydliga exempel som bidragit till förenklingar är det utökade användandet av schablonbelopp och att det i många sammanhang räcker med närvarointyg eller närvarolistor som verifikation på vilka som deltagit.

Trots de stora ansträngningar som gjorts för att förenkla administrationen finns det hos dem som driver projekt fortfarande en osäkerhet kring ansökningar och redovisningar. Behovet av ytterligare förenklingar i ansöknings-, handläggnings-, slutrapporterings- och uppföljningsförfarandet är stort, liksom i tillhörande instruktioner och guider. Erasmus+ är fortfarande administrativt tungt både för NA-personal och för de som ansöker om medel från programmet. Ett ledord inför Erasmus+ var ”simplification, simplification, simplification”. Ledord som har fortsatt påtaglig giltighet. Förenklingar bör också omfatta den interna NA-administrationen.

Inför nästa programperiod bör det tas fram en enkel handbok och checklista för alla användare. Den nuvarande handboken om 400 sidor är svår att orientera sig i. Programguiden är heller inte användarvänlig. Informationen är svårt att hitta och guiden är spretig och dålig strukturerad.

Det nya kravet på att ”learning agreements” ska vara påskrivna innan studenten åker i väg vållar problem för universiteten och dokumentet är alltför detaljerat. Det borde vara möjligt att använda en blankett för hela program-

perioden på motsvarande sätt som en avtalsmall används för hela programmet

Systemet med pic-registrering (Participant Identification Code) upplevs också som svårhanterligt. Det finns dessutom en stor osäkerhet vid omräkningar av belopp mellan Euro och svenska kronor, vilket medför problem för användarna.

Administrationen tyngs också av, i vissa fall, alltför detaljerad dokumentation. Ett exempel är det språktestet som görs inför utresan och sedan på nytt vid hemkomst, det gäller särskilt engelska där svenska studenter presterar mycket goda resultat redan innan mobiliteten och där progressionen under mobiliteten därför blir obetydlig. De studenter som uppnår nivå C2 innan utresa skulle förslagsvis kunna undantas från språktestet vid hemkomst.

Användningen av schabloner har förenklat arbetet inom alla delar av programmet. Såväl redovisning och budgetarbetet har t.ex. blivit enklare. Det har lett till färre problem och systemet är uppskattat både av projektägare och av de nationella kontoren. Schablonbeloppen bör vara på samma nivå oavsett målgrupp. En målgrupp ska t.ex. inte ha en högre dagschablon för mat och logi i ett visst land än en annan. Detsamma gäller reseersättningarna. Beloppen bör dessutom i högre utsträckning vara anpassade till ländernas prisnivåer. Det gäller såväl i utbytesprogrammen som i de strategiska partnerskapen.

Som kommissionens utvärdering av det administrativa bidraget till de nationella kontoren visade är dyra länder missgynnade i förhållande till länder med lägre prisnivå, vilket kan påverka t.ex. bemanningen på de nationella kontoren. Det kan också i högkostnadsländer påverka grupper och organisationers vilja att ta sig an en lång och besvärlig ansökningsprocess.

Schablonbeloppen för inresande doktorander och masterstudenter behöver höjas. Beloppen måste relatera till de krav som ställs i varje land för möjligheten att få uppehållstillstånd.

Trots stora löneskillnader mellan deltagande länder är bidraget per anställd inom ungdomsdelen detsamma i alla länder. Detta har lett till att de nordiska länderna är mycket restriktiva med att ta emot volontärer. Jämfört med övriga målgrupper i programmet är det dock stora skillnader i ersättningsbelopp för personalkostnader. Beloppen och reseersättningarna borde vara desamma för alla målgrupper.

2.2 Databasstrukturen bör ses över och effektiviseras

För att underlätta administrationen är det viktigt att fortsätta utveckla de digitala verktygen, t ex EMREX.

Ansökningsprocessen har till viss del blivit enklare tack vare bättre utnyttjande av digitala verktyg men de som ansöker om medel måste arbeta med flera olika databaser, exportera fram och tillbaka mellan dessa och hantera många olika dokument. Här finns som vi ser det en stor utvecklingspotential. Det vore önskvärt att på sikt sammanföra alla IT-system till ett enhetligt integrerat system och ett första steg vore att se till att systemen kan hämta information från varandra. Detta skulle effektivisera hanteringen av ansökan och utvärdering eftersom det är mycket tidsödande att hantera flera olika e-kontrakt parallellt. Idealet vore en gemensam digital plattform som alla projektdeltagare har tillgång till, elever, studenter såväl som sändande och mottagande organisation.

Under de år som utbildnings- och ungdomssamarbete i EU funnits har en stor mängd data samlats in. För att underlätta erfarenhetsutbyte och uppföljning och spridning av statistik om projekt och mobilitet vore det intressant om NA-kontoren kunde få tillgång till denna information genom t.ex. en databas.

Snabba förändringar i administration och administrativa system bör undvikas och stödsystem bör vara väl testade innan de implementeras. Alltför omfattande förändringar i de administrativa stödsystemen under pågående program bör undvikas.

2.3 Budgeteringen bör bli mer flexibel

Slutligen vill vi lyfta fram behovet av att göra budgeteringen mer flexibel på ett sätt som innebär att omfördelning av medel såväl mellan poster inom programmet som inom projekt underlättas. Det skulle på många sätt kunna bidra till en förenklad administration.

3. Relevance

- **Målsättningarna är relevanta** för svenska förhållanden
- **Flexibilitet i utformande av mål** så att nya utmaningar kan mötas
- **Verktyg och målsättningar gällande studerande och unga med begränsade möjligheter behöver utvecklas**

3.1 Relevanta målsättningar som dock kan behöva kompletteras

Kommunikation, kunskap och bildnings-spridning bidrar till ökad medvetenhet kring aktuella frågor, något som främjas genom projektsamarbeten mellan olika länder. Programmets målsättningar är i hög grad relevanta för svenska förhållanden och många projekt-koordinatörer vittnar om att målen ligger väl i linje med den verksamhet som de bedriver. Projekten är ofta en nyckel till att utveckla lärares, studenters, elevers och ungas förmåga att kommunicera med människor från olika samhällen, se och uppleva andra kulturer och lära sig om olika sorters vardagsliv i Europa. Att arbeta tillsammans i projekt ökar tolerans, motverkar främlingsfientlighet och ger nödvändiga perspektiv på sitt eget, liksom andras samhällen. Detta är i högsta grad fortsatt relevant.

Det finns en ökad relevans i att arbeta med solidaritet, eget engagemang och deltagande i samhällsbygget. Studenter, elever och unga möter i projektsamarbeten samhällen och familjer som lever under andra omständigheter än de egna. Det är mycket värdefullt att få erfara både likheter och skillnader mellan Europas medlemsstater.

Potentialen i att öka programmets relevans ytterligare har stärkts på ett antal områden, till exempel integration, förebyggande av våldsam extremism samt främjandet av social inkludering. Programmet bör därför vara tillräckligt flexibelt för att inkludera nya utmaningar som identifieras under programperioden. Utvärderingar visar att unga, elever och studenter genom de utbyten som sker får ökad förståelse för andra kulturer och även för sin egen kultur. Detta kan hjälpa till att motarbeta de främlingsfientliga strömningarna i Europa i dag. De förändringar som skett under de senaste åren med ökat antal nyanlända gör det ännu viktigare att individer – elever, studenter, unga,

vuxna – får uppleva andra kulturer och lära sig hur andra människor lever, något som kan leda till främjande av ökad tolerans.

Även skolledning och personal kan genom samarbetsprojekt lära mycket av varandra i dessa frågor. Ett annat område som kommer att bli allt viktigare i EU-samarbetet och som i allra högsta grad också är aktuellt för utbildningsområdet är hållbar utveckling. Det handlar om att sträva mot ett hållbart samhälle vad gäller arbetsmiljö, människor osv. Perspektivet hållbar utveckling relaterat till Agenda 2030 kan därför behöva utvecklas inom programmet.

3.2 Insatser för att involvera grupper som är svåra att nå

Möjligheten att nå de olika målgrupperna varierar. Insatser kan därför behöva göras för att i ökad utsträckning involvera de grupper som varit svåra att nå. Det rör bl.a. lärare och elever inom den kommunala vuxenutbildningen, yrkeshögskolan och folkbildningen men kanske framför allt om tvärgående grupper som grupper med begränsade möjligheter och utlandsfödda.

Universitet och högskolor har egna EU-koordinatorer som marknadsför Erasmus+ och programmet är relativt välkänt bland studenter och lärare. Studenterna är en självklar målgrupp som i vissa avseenden är lätta att nå men antalet utresande studenter från Sverige ligger trots det på en förhållandevis låg nivå. För att underlätta för fler studenter att delta i mobilitet bör kortare mobilitetsperioder vara möjligt inom högre utbildning.

Inom skolan deltar språklärare i störst utsträckning i programmet eftersom de ofta ser en tydlig nytta med aktiviteterna. Jobbskuggning har ökat lärares deltagande i programmet. Elevers och studenters mobilitet underlättas av att lärare själva samarbetat med mottagande utbildningsanordnare, t ex genom jobbskuggning. Ett sätt att sänka tröskeln för de elever som är tveksamma att delta i utbyte eller praktik i ett annat land är att skapa möjlighet att delta i mobilitet i grupp tillsammans med en lärare som stöd. Det skulle underlätta för eleverna, framför allt för de som har särskilda behov, och bidra till fortsatta diskussioner mellan deltagarna även efter hemkomst.

Det är viktigt att programmet är tillgängligt för alla oavsett förutsättningar. De som ansöker om projekt behöver stöd för att utveckla verktyg för att nå den prioriterade målgruppen unga med begränsade möjligheter. De projekt som ansökt om medel bör i efterhand få ansöka om extra medel genom ett tilläggsavtal om de upptäcker att de har deltagare med begränsade möjligheter i projektet.

Projekten inom Erasmus+ ger personer som annars inte haft möjlighet att delta i mobilitet den möjligheten och med det den erfarenhet det ger. Det kan t.ex. handla om ungdomar eller elever från socioekonomiskt svaga familjer. Inom några projekt pekar de dock på att det ofta kan vara svårt att få iväg elever på ett utbyte från gymnasieprogram med stor andel socioekonomiskt svagare elever, till exempel från restaurang- och vårdprogrammen. De är ganska unga och inte alltid tillräckligt självständiga för att ge sig iväg på egen hand. Även andra vittnar om att det har varit svårt att nå unga med sämre möjligheter. Insatser kan därför behöva göras inom ramen för programmet för att i ökad utsträckning involvera de grupper som hittills varit svåra att nå. Här bör ungdomsutbyten kunna ha en potential att involvera unga som annars är svåra att nå.

4. European added value

- **Samarbeten inom programmet kan komplettera det egna utbildningsutbudet.**
- **Samarbeten över gränser ökar förståelsen för olika utbildningssystem, innehåll och metoder.**
- **Erasmus+ gör det möjligt för elever på gymnasieskolans yrkesprogram och studenter på yrkeshögskolan att delta i mobilitet**

4.1 Stort europeiskt mervärde

Merparten av de insatser som görs inom programmet har ett tydligt europeiskt mervärde. Mycket få om ens något av de gränsöverskridande projekt som startas skulle ha blivit av om Erasmus+ inte fanns. Det finns normalt inga medel avsatta för den typen av utbytes- och samarbetsprojekt varken på lokal eller nationell nivå och utan programmet skulle heller inte en europeisk dimension tillföras samarbetena i samma utsträckning.

Än viktigare är den struktur som programmet ger och som på ett enkelt och kvalitetssäkrat sätt ger utbildare och ungdomsorganisationer möjlighet att utveckla sin verksamhet m.h.a. det europeiska samarbetet. Det hade varit arbetsamt att hitta rätt organisationer att jobba med utan EU-medel och Erasmus-systemet. Byråkratin hade blivit för svår och stor. EU ger även projektet en tyngd och ett tydligt regelverk som måste följas, både av sändande och mottagande organisationer. Därmed blir det lätt att veta vilka ramar man ska förhålla sig till.

Deltagarna på de seminarier som arrangerats vittnade om hur ungdomar som deltagit i utbyten förutom stärkt självförtroende och högre anställningsbarhet även får bättre språkkunskaper, högre interkulturell kompetens och bättre förståelse för andra kulturer. Allt detta återkommer också i ungdomarnas egna utvärderingar.

Erasmus+ har kommit att bli extra viktigt mot bakgrund av det hårdnande politiska klimatet i Europa. Betydelsen av att studenter, elever, lärare och unga träffas över gränserna ska därför inte underskattas. Att de tar steget och vistas en tid i ett annat land, lär sig om andra människor och kulturer, det lyfter både personerna och verksamheterna. Genom utbyten får såväl elever

som personal vänner och kollegor för livet. Många fortsätter studier och jobb i en annan medlemsstat. Att på detta sätt skapa gemenskap över gränserna bidrar till att skapa en stabil grund för fred och frihet och solidaritet mellan EUs medlemsstater.

4.2 Utbildningen hamnar i ett större sammanhang

Inom högre utbildning innebär Erasmus+ att studenterna hamnar i ett större sammanhang och tillgodogör sig ett bredare perspektiv som de inte annars hade fått möjlighet till genom att de fysiskt förflyttar sig till ett annat land. De positiva effekterna av detta är i allmänhet störst om mobilitet eller deltagande i internationella samarbeten inleds i tidig ålder. Genom att många studenter och elever deltar i mobilitet etableras också kontakter och samarbeten med såväl skolor, företag som högskolor och universitet. Dessa kontakter lever vidare och öppnar för nya samarbeten och utbyten på olika sätt.

Universitet och högskolor kan genom programmet erbjuda kurser hos sina samarbetsuniversitet i andra länder och på så sätt bredda möjligheterna för sina studenter att ta del av andra kurser som det egna lärosätet inte har möjlighet att erbjuda. Erasmus+ innebär också att lärosäten i olika länder kan ha samma utbildningsmässiga referensramar när de samarbetar, något som tydligt främjas genom programmet, och samarbeten över gränser ökar förståelsen för olika utbildningssystem, utbildningsinnehåll och utbildningsmetoder. För utbildningar på högskolenivå med få platser (t.ex. cirkusutbildning) är de strategiska partnerskapen av extra stor betydelse för att lyfta kvaliteten och statusen i utbildningarna. När möjligheter till samarbete på nationell nivå är begränsade ökar behovet för internationellt samarbete i gemensamma utvecklingsprojekt. Lärosäten med specialiserade spetsutbildningar befinner sig i motsvarande situation. De möjligheter som Erasmus+ erbjuder kan stimulera att dessa samarbeten realiserar. Om små och snäva utbildningar genom internationella samarbeten höjer sin kvalitet och status bidrar det även till ökad attraktivitet för dessa utbildningar.

Samarbeten med lärosäten som deltar i studentutbyten kan ge ringar på vattnet även på lokal nivå. Ett antal exempel finns där språklärare vid skolor hört av sig till universitet och högskolor för att etablera kontakt med inresande Erasmus-studenter i syfte att bjuda in dem till skolklasser.

Studenterna på yrkeshögskolor har ofta liten eller ingen utlandserfarenhet. För dem kan Erasmus+ vara av extra stort värde. Yrkeshögskolornas möjlighet att arrangera studentutbyten hade varit kraftigt begränsat om pro-

grammet inte hade funnits. Programmet hjälper på ett tydligt sätt till att öka Yrkeshögskolestudenterna kunskap om och förståelse för andra länder.

Flera seminariedeltagare ger exempel på att deras projekt leder till att andra projekt startas utanför programmet eller att det skapas kontaktytor med det lokala näringslivet. Samarbeten över gränserna ökar också förståelsen för olika utbildningssystem, innehåll och metoder. Möjligheten att spegla sig själv i andra berikar arbetet på nationell nivå.

Bilaga 1

Målgrupp skola

Projekttitel: Energy from Sun to Life

Svensk projektägare: Blackebergs gymnasium

Målgrupp: Gymnasieelever på naturvetenskapsprogrammet

Längd: 2012-2013

Partnerländer: Finland (Helsingfors) och Frankrike (Paris)

1. Beskrivning

Energy from Sun to Life var ett Erasmus-finansierat projekt med målet att öka elevers och lärares kunskaper om energi, det naturvetenskapliga arbetssättet och språkets roll inom naturvetenskap. Man ville visa att internationella kontakter, sociala aspekter och samarbete över gränserna är en viktig del av arbetet för en forskare och andra som arbetar inom naturvetenskap. Med detta som utgångspunkt utvecklade man metoder för ämnesövergripande undervisning.

I projektet ingick elever samt lärare i naturvetenskap och engelska från gymnasieskolor i Helsingfors, Paris och Stockholm. Eleverna som deltog från Blackebergs gymnasium gick första året på Naturvetenskapsprogrammet med inriktning samhällsvetenskap. Under 2013 gjorde eleverna utbyten mellan de olika länderna där de bodde hemma hos varandra. Från Blackeberg deltog totalt cirka 60 elever i projektet.

Skolorna samarbetade runt tre elevprojekt om energi. Varje skola fick ansvar för att planera ett projekt tillsammans med ett vetenskapscentrum: Universcience i Frankrike, Heureka i Finland och Vetenskapens hus i Sverige. Elevprojekten handlade om olika aspekter av förnyelsebar energi och naturvetenskapligt arbetssätt. I Frankrike handlade projektet om fotosyntes, i Finland om förnyelsebara energikällor och i Sverige om solenergi. Elever från alla tre skolor deltog i alla tre projekt. Som gemensamt arbetsspråk användes engelska.

Inför varje utbyte fick eleverna en uppgift att förbereda i skolan. Utbytena startade med att eleverna redovisade resultaten av den gemensamma uppgiften för varandra. Därefter delades de in i mindre grupper som bestod av elever från alla tre länder. I dessa grupper genomförde eleverna experiment och undersökningar, skrev rapporter, tillverkade postrar och hade muntliga presentationer. Lärarna utbytte erfarenheter och utvecklade material för undervisning och bedömning.

2. Resultat

2.1 Hur projektet har påverkat verksamheten

Samarbetet har ökat kraftigt mellan språklärare och naturvetenskapliga lärare. Man har också tagit fram undervisningsmaterial på engelska som fortfarande används.

Lärarna uppgav också att de lärde sig mycket om sin egen undervisning när de fick undervisa elever från andra länder på engelska. De ställdes då inför nya problem och behövde hitta nya metoder som de inte använt förut. Såväl undervisningsmetoderna som de internationella kontakterna lever kvar efter projektet och har blivit en del av den vanliga verksamheten.

2.2 Hur projektet påverkat deltagarna

Deltagande lärare i projektet har fått nya uppslag för att utveckla sina metoder i ämnet naturvetenskap, dels genom utbytet mellan skolorna men även genom samarbetet med lokala science centers. Lärarnas och elevernas språkkunskaper i engelska har förbättrats inte bara när det gäller vardagsspråk utan kanske framför allt när det gäller förståelsen av olika begrepp inom ämnet naturvetenskap. Inom ämnet engelska kunde dessutom ett högre resultat på nationella provet i engelska redovisas för den klassen som deltagit i projektet. Både lärare och elever har fått ett europeiskt perspektiv på hållbar energi. Utvärderingar inom projektet visar på en stor ökning av lärare och elevers självförtroende och framförallt en ökad kunskap och förståelse om varandras länder och kulturer.

2.3 Erasmus+ som förutsättning för projektet

Projektet hade inte varit möjligt utan Erasmus+. De olika skolorna hade väldigt olika ekonomiska förutsättningar. Blackebergs gymnasium hade eventuellt kunnat göra ett liknande projekt, men däremot hade det varit

omöjligt för till exempel de franska eleverna som huvudsakligen kom från låginkomstfamiljer.

Dessa skillnader exponerade också eleverna för olika levnadsförhållanden som de annars inte hade fått. Många elever i Sverige blev förvånade över att se hur de franska eleverna levde. Vidare bodde många av de franska eleverna på landsbygden utanför Helsingfors medan de svenska och franska eleverna bodde i storstäder. Det blev därför en ovanlig upplevelse för samtliga elever att uppleva landsbygd respektive storstad. Om skolorna själva hade organiserat utbytet skulle de förmodligen ha gjort det med skolor där eleverna hade liknande socioekonomisk bakgrund. De möten och upplevelser som uppstod i projektet hade därmed uteblivit.

2.4 Ringar på vattnet

Projektet hade en stor effekt på personalens personliga utveckling. Många blev bättre på projektledning, engelska men även andra språk och det fanns en allmän känsla av att man blivit modigare. De svenska lärarna har fortfarande mycket kontakt med samarbetskolorna i de olika länderna, och de har i sin tur också kommit på besök i Sverige.

Under partnerskapets andra år utvecklades även online-plattformar där dokument och fotografier laddades upp tillsammans med undervisningsmaterial och erfarenheter från projektet.

2.5 Viktigaste lärdomarna

Planering var nyckeln till att projektet lyckades. Samtliga samarbetspartners träffades inför varje utbyte och planerade grundligt. Sedan utvärderade de efteråt inför nästa utbyte. Det fanns en tydlig cykel.

Samtliga skolor arbetade även med ansökan tillsammans så att man redan innan projektstarten hade ett gott samarbete. Därutöver upprättade man ett tydligt ramverk för hela projektet där man bestämde vem som var ansvarig för vad. Det fanns ett tydligt ägarskap av olika uppgifter och roller. Detta var till stor hjälp när eventuella kulturkrockar och annan friktion uppstod.

För att engagera lärarna var det viktigt att engagera deras egna elever och att involvera dessa i såväl planeringen som resten av projektet. Eleverna blev då en extra drivkraft i projektet. Det var också viktigt att utbytet blev en del av den vanliga undervisningen så att det inte tog extra tid från lärarna. Man

jämförde därför ämnesplanerna mellan skolorna för att se hur de matchade och hur man kunde hitta aktiviteter som fungerade för alla. Här spelade även ålderskillnader in då eleverna i Frankrike var yngre än eleverna i till exempel Sverige.

Avslutningsvis upptäckte man att det krävs väldigt mycket jobb för att genomföra ett projekt av det här slaget. Därför är det också viktigt att skolledningen är drivande och delaktig. Annars blir det väldigt tungt om lärarna ska driva projektet själva. En lärdom är också att välja projektmedlemmar utifrån deras kompetens och vad de kan bidra med – då blir det både bättre resultat och lättare att undvika problem.

Bilaga 2

Målgrupp yrkesutbildning

Projekttitel: Exit Comfort Zone

Svensk projektägare: Activa, Hallsberg

Målgrupp: Elever på gymnasiesärskolans nationella yrkesprogram samt gymnasieskolans introduktionsprogram

Längd: juni 2015 till juni 2017

Partnerländer: Italien (Toscana) och Tyskland (München)

1. Beskrivning

Projektet Exit Comfort Zone är ett projekt som genomförs och finansieras inom ramen för Erasmus+. Det erbjuder totalt 32 elever med funktionshinder praktik i antingen Italien eller Tyskland och tidigare också Irland. Eleverna är integrerade i vanliga nationella yrkesutbildningar på exempelvis fordonsprogrammen, hotell- och restaurangprogrammen eller på byggprogrammen. Praktiken sker på arbetsplatser inom varje elevs yrkesutbildning och sträcker sig över fyra veckor. Varje termin åker åtta elever iväg, och varje grupp har tre stödpersoner som är med första veckan. Därefter åker dessa hem men kommer tillbaka för ett kort besök under tredje veckan.

Förväntade resultat för eleverna är bl.a. stärkt självkänsla, arbetslivserfarenhet, ökad självständighet och tilltro till den egna förmågan, samt en bra merit i arbetslivet.

Activa är projektägare och koordinator för projektconsortiet. I detta ingår gymnasieskolorna Alléskolan/SUF i Hallsberg, Virginska skolan i Örebro, John Norlandergymnasiet i Kumla, Möckelngymnasiet i Karlskoga samt gymnasiesärskolan i Örebro kommun. Dessa är de sändande organisationerna. De mottagande organisationerna är CSCS i Pistoia i Italien samt KJSW i Landshut, Tyskland.

2. Resultat

2.1 Hur projektet har påverkat verksamheten

Activas uppdrag är att stötta unga personer med funktionsnedsättning att närma sig arbetsmarknaden. Erasmus+ har blivit en viktig del i detta eftersom det ökar ungdomarnas anställningsbarhet.

När elever och handledare kommer hem efter en praktik får de dela med sig av sina erfarenheter till andra elever och handledare. På så vis sprids kunskapen till andra inom konsortiet. Activa sprider också kunskap vidare till liknande organisationer i Europa genom nätverket Yes Forum, och genom Erasmus-utbytena lär de sig också om olika metoder och tillvägagångsätt i andra länder.

2.2 Hur projektet påverkar deltagarna

För eleverna innebär utlandspraktiken en enorm skjuts i deras liv. En elev med funktionsnedsättning som har klarat av att arbeta och bo relativt självständigt utomlands blir mycket mer attraktiv för olika arbetsgivare. De växer också väldigt mycket på det personliga planet på bara fyra veckor, inte minst vad gäller självförtroendet.

Activa har en lång erfarenhet av att arbeta med en rad olika insatser för ungdomar med funktionsnedsättning. Trots detta anser man att inget kommer i närheten av att öka elevernas anställningsbarhet och självförtroende lika mycket som Erasmus+. Vissa av eleverna har inte flugit eller varit utomlands förut och kommer ofta från ganska enkla förhållanden. Utlandspraktiken blir därför en enormt stor händelse i deras liv.

I Sverige ses ofta ungdomar med funktionsnedsättning som en grupp som har ett stort behov av hjälp och struktur i alla aspekter av deras liv. Denna välvilja är å ena sidan positiv men gör det å andra sidan svårt för eleverna och deras lärare och handledare att se vad de klarar av själva. Utlandspraktiken ger eleverna den möjlighet de behöver för att kunna visa sig själva och andra att de kan klara sig även utan konstant stöd.

I exempelvis Italien är samhället och tillvaron ofta mer ostrukturerad än i Sverige. Till exempel kan busstidtabeller och liknande inte stämma, men ändå lyckas elever med stort behov av struktur ta sig till och från praktikplatsen och boendet själva.

Även i mer välstrukturerade länder som Tyskland kan vardagen bli en stor utmaning, men eleverna klarar det galant. En svensk tjej som åkte till Tyskland hade exempelvis stora problem att organisera sitt liv i Sverige och att hitta även på ställen som hon kände till väl. Dagen före resan tappade hon även bort sitt pass. När hon väl påbörjade själva praktiken i Tyskland gick det dock väldigt bra för henne, och hon tog sig bland annat till och från arbetsplatsen utan problem.

En annan tjej åkte på utbyte till Irland och sa till sin arbetsgivare att hon räknades som oanställningsbar i Sverige på grund av sina mentala funktionsnedsättningar. Efter fyra veckor hade hon dock en helt annan syn på sin arbetsförmåga då hon såg att hon var kapabel till att både arbeta och klara sig själv.

Dessa exempel kan sammanfattas med en annan anekdot om en elev som åkte på praktik till Tyskland. Första veckan var hans svenska handledare med och de åkte buss tillsammans till arbetsplatsen. Bussen var överfull med människor, och handledaren sa till eleven att det måste vara en väldigt annorlunda upplevelse med så mycket folk. Eleven svarade då att i Sverige får han alltid åka färdtjänst istället för vanlig buss, så han får aldrig möjlighet att prova på sådana situationer.

Både Activa och dess svenska samarbetspartners har tagit stort intryck av detta och börjat fundera över om en del av strukturen i Sverige är onödig eller till och med kontraproduktiv för elever med funktionsnedsättning. Utbytet har därmed lett till en oväntad omvärdering av hur arbetet struktureras i Sverige.

2.3 Erasmus+ som förutsättning för projektet

Activa hade kunnat hitta samarbetspartners på egen hand tack vare medlemskapet i Yes Forum. Däremot hade man inte kunna genomföra programmet utan finansieringen från EU. Även fast eleverna klarar sig bra själva under utbytena är de ändå i stort behov av stöd för att kunna åka iväg. Kostnaderna för detta blir alldeles för höga för en ideell eller liten organisation. Det är endast tack vare Erasmus+ som man har vågat genomföra programmet.

2.4 Ringar på vattnet

Activa har bedrivit utlandspraktik genom EU-finansierade program även innan Erasmus+ och har därför erhållit mycket erfarenhet inom området. Däremot har många av de sändande skolorna väldigt lite erfarenhet av utbyten för ungdomar med funktionsnedsättning. Activa har kunnat dela med sig av sina erfarenheter och ökat dessa skolors kunskap och vilja att skicka iväg elever. En av de viktigaste delarna i denna kunskapsspridning är att ordna heldagsträffar med handledare och elever från skolorna inför varje utbytesomgång.

Ett ytterligare steg i detta är Activas arbete med att ta fram en handbok om utlandspraktik för ungdomar med funktionsnedsättning. Boken hade inte varit möjlig utan de lärdomar som man fått genom Erasmus-programmet.

Alla parter i konsortiet har fått en insikt om hur viktig utlandspraktiken är i utbildningen, vilket gör att de är mycket mer benägna att även kunna erbjuda detta fortsättningsvis. Det finns en väldigt stark önskan att inte upphöra med utbytena när projektet tar slut till sommaren 2017. Därför tittar man redan nu på att göra en till ansökan inom Erasmus+ för att kunna utveckla programmet ytterligare.

2.5 Viktigaste lärdomarna

Activa har framförallt lärt sig vilken skillnad utbytena har för målgruppens möjlighet att få arbete efter utbildningen. Dels får de en formell merit och dels utvecklas de på ett personligt plan.

Man har också lärt sig att man behöver placera eleverna i påfrestande situationer och miljöer för att de ska utvecklas. Det uppstår alltid friktion och problem när de ska bo ihop och klara sig själva utomlands, men det är genom dessa erfarenheter som de växer. Det är därför projektet kallas Exit Comfort Zone, för att eleverna behöver kliva ur sin strukturerade bekvämlighetszon i Sverige.

Bilaga 3

Målgrupp högre utbildning

Projekttitel: Studentmobilitet inom lärarutbildningen

Svensk projektägare: Linköpings universitet

Målgrupp: Förskolläraryrkeprogrammets studenter

Längd: 2016-2018

Partnerländer: Kroatien, nordiska länderna, Storbritannien, Irland

1. Beskrivning

Det har varit svårt för svenska studenter inom yrken som kräver legitimation att göra Erasmus-utbyten under studietiden. Detta på grund av att kurserna i de mottagande länderna måste stämma väldigt bra överens med de svenska kurserna och examensmålen för att kunna räknas in i utbildningen. Extra svårt kan det vara för lärarstudenter att studera utomlands om de inte kan det lokala språket, eftersom många kurser inkluderar praktik med barn som bara talar ett språk. Resultatet av dessa hinder är att bara 1 procent av lärarstudenter gör utbyten utomlands.

Linköpings universitet har därför inlett en satsning inom bland annat Erasmus+ för att komma runt detta och öka mobiliteten. Man har satt ihop noga utvalda kurspaket hos flera partneruniversitet som stämmer överens med examensmålen för utbildningen. Detta har gjort det betydligt enklare för studenterna att göra utbyten. Man erbjuder också längre och kortare utbyten då man har upptäckt att olika studenter har olika möjligheter att åka. Exempelvis har många lärarstudenter barn och familj vilket hindrar dem från att åka en hel termin.

Under den första omgången hösten 2016 har åtta studenter åkt iväg på utbyten vilket är en kraftig ökning jämfört med de en till två studenter som har åkt varje termin tidigare. De flesta av utbytena sker till engelskspråkiga eller nordiska länder.

Om utbytena på förskolläraryrket lyckas ska projektet expanderas till att även inkludera andra lärarutbildningar.

2. Resultat

2.1 Hur projektet har påverkat verksamheten

I Sverige finns en stor stolthet kring förskolan. Det finns också en utbredd bild om att Sverige inte behöver lära av andra länder inom området. Det finns en förhoppning om att Erasmus-utbytena kommer ändra på detta och tillföra nya perspektiv.

I och med utbytet tar universitetet också emot utländska lärarstudenter som läser kurser i Sverige, på engelska. Dessa ges i nuläget separat från de svenska lärarstudenternas kurser vilket universitetet vill ändra på framöver. Därmed kommer utländska och svenska studenter läsa vissa kurser tillsammans vilket också bör öka utbytet av idéer och lärdomar.

2.2 Hur projektet påverkar deltagarna

Då projektet är nytt har det inte hunnit ge några större effekter än. Dock har man märkt en kraftig ökning av studenternas intresse att åka på utbyten samt det faktiska antalet som åker.

2.3 Erasmus+ som förutsättning för projektet

Insatsen hade varit svår att genomföra utan stödet från Erasmus+. Det ger universitetet ett nätverk med såväl svenska som utländska universitet som man kan träffa och samarbeta med. De samtal som har skett med andra universitet har varit mycket givande.

2.4 Ringar på vattnet

Universitetet har startat kortare sommarkurser i Kenya och Indien för lärarstudenterna som har varit mycket populära. Dessa har redan blivit en inkörsport till Erasmus-utbyten eftersom studenterna har kunnat se att det är möjligt att åka utomlands.

Arbetet med utbytet har också gett en större insikt i studenternas vitt skilda livsvillkor och vikten av att erbjuda dem proaktiv hjälp och information när det gäller exempelvis utbyten. Många av studenterna har inte tänkt sig en utländsk karriär, och vissa har inte mycket erfarenhet av att vara utomlands.

Därför har många studenter inte trott att de kan eller vill åka utomlands eller på andra sätt vända sig utåt mot andra länder.

2.5 Viktigaste lärdomarna

Det är inte omöjligt för legitimationsstudenter att göra utbyten, och det finns också ett intresse om man ger studenterna tillräckligt mycket hjälp och stöd. Universitetet måste ta initiativet och locka fram intresset hos dessa studenter. Innan projektet startade kände administrationen en hopplöshet inför uppgiften att vända trenden med att lärarstudenterna inte åker utomlands. Men i efterhand har man sett att det gick snabbt och relativt enkelt bara man arbetade proaktivt med det.

Det är också viktigt att fokusera på programmets examensmål snarare än att hitta exakt motsvarande kurser utomlands. Det är nästan aldrig möjligt att hitta identiska kurser, och kursinnehållet ändras också från år till år i många fall. När studenterna kommer hem ger man dem istället kompletterande extrauppgifter så att de kan tillgodoräkna sig kurserna. Allt detta kräver dock en ansträngning från universitetets sida, annars blir det nästan omöjligt för studenterna att åka.

Bilaga 4

Målgrupp vuxenutbildning

Projekttitel: Opposing Force

Svensk projektägare: HälsingeUtbildning

Målgrupp: Ungdomar på landsbygden, främst de utan fullständig gymnasieexamen

Längd: september 2014 – augusti 2016

Partnerländer: Island, Rumänien, Irland

1. Beskrivning

Opposing Force syftade till att behålla unga personer på landsbygden och i småstäder och att motverka avfolkning. Genom projektet fick dessa personer stöd till att skapa en framtid genom att exempelvis bli entreprenörer, studera på distans eller få snabb kompetensutveckling för att möta de lokala företagens behov.

Samarbetsparterna i projektet var en organisation med motsvarande mål på Island, ett lärcentra i Rumänien, utvärderare från Irland samt organisationen Hela Sverige ska leva. Samtliga har liknande mål och utmaningar, och genom Erasmus+ kan man samarbeta för att hitta och dela lösningar. Via samarbetsorganisationerna har man även fått stöd och råd från lärarförbund, forskare och andra parter i Sverige och de andra länderna.

2. Resultat

2.1 Hur projektet har påverkat verksamheten

Projektet ledde till att man utvecklade en arbetsmetod som kallas ”getingboet”. Metoden går ut på att unga personer som har idéer till ett företag, en mässa, en marknad eller ett annat initiativ får träffa äldre vuxna som blir deras mentorer och kan erbjuda sitt nätverk. Opposing Force fungerar därmed som en matchmaker eller mäklare som parar ihop ungdomarna med rätt vuxna.

I slutet av programmet hölls även en avslutande konferens i Rumänien där projektet knöts ihop.

Projektet har också gett en mer positiv bild av EU inom organisationen och andra samarbetspartners. Erasmus+ uppfattas som enklare och mindre byråkratiskt till skillnad från tidigare program. Införandet av klumpsummor och avskaffandet av vissa regler har underlättat mycket och gör det mera troligt att man kommer söka fler Erasmus-projekt framöver.

2.2 Hur projektet påverkar deltagarna

Ett stort antal ungdomar har fått stärkt självförtroende och möjligheter att utveckla sina idéer, vilket framkommer av både mediala reportage och intervjuer med ungdomar. Därmed har projektet också gett de ungdomar som stannar kvar på hemorten högre status. Det har hjälpt till att bryta uppfattningen att de som stannar kvar är misslyckade.

2.3 Erasmus+ som förutsättning för projektet

Utan Erasmus+ hade Opposing Force inte blivit av. Utan vare sig pengarna eller infrastrukturen hade det inte gått att samordna med utländska organisationer eller olika svenska kommuner.

Utbytet av erfarenheter och arbetsmetoder mellan de olika länderna och samarbetsorganisationerna har varit mycket värdefullt. De olika parterna har träffats och spånat kring vad som kan göras och sedan genomfört pilotprogram. Efter detta har man träffats igen, redovisat resultaten och sedan upprepat pilotprogrammen med andra upplägg.

2.4 Ringar på vattnet

Getingbo-metoden lever kvar i organisationen efter projektets slut och har spridits till de andra samarbetsländerna. Den har också fått mycket uppmärksamhet i media och presenterades även på landsbygdsriksdagen på Gotland sommaren 2016. Uppmärksamhet har gett projektet högre status och ökat de lokala politikernas intresse för projektet.

Projektet har också lett till implementeringen av ett tekniskt basår som ges lokalt i flera kommuner i samarbete med Högskolan i Gävle. Utbildningen gör det möjligt för ungdomar utan fullständig gymnasieutbildning att få behörighet till högskolornas tekniska utbildningar. Tidigare behövde dessa

åka eller flytta från hemkommunen till större orter för att läsa upp betygen, vilket inte är möjligt för alla.

Ett ytterligare resultat är att en handbok just nu tas fram med praktiska tips och metoder som kan användas av andra kommuner eller regioner med liknande utmaningar. Den ges ut på flera olika språk vilket gör den användbar även utanför Sverige. Boken tar bland annat upp ledarskapsträning av och för unga, modeller för egenföretagande, kamratstöd och rådgivning, med mera.

I februari 2017 kommer representanter från samarbetsorganisationerna i Island och Irland till Hälsingland för en workshop där lokala politiker kommer bjudas in.

Inför framtiden arbetar projektnätverket med att fundera på hur metoden kan användas också i relation nyanlända för bättre integration på mindre orter. Om deras villkor kan förbättras ökar chansen att de stannar kvar. Man fortsätter också med entreprenörskapsutbildningen som dels har integrerats i andra utbildningar och dels ges separat. Detta är ett direkt resultat av Opposing Force.

2.5 Viktigaste lärdomarna

Getingboet och nytänkande inom pedagogik och utbildning har varit viktiga resultat och insikter. Man har också fått en större inblick i hur andra länder arbetar med ungdomar på landsbygden, och det är nyttigt att veta att man inte är ensam om denna utmaning. Man kan lära av varandras olikheter och likheter.

Samarbetena har också visat sig vara nyttiga i andra oväntade sammanhang. Projektledningsgruppen för Opposing Force har exempelvis fått en starkare relation till HälsingeUtbildnings egen forskningsenhet tack vare att man arbetat ihop inom Erasmus-projektet.

Bilaga 5

Målgrupp unga

Projekttitel: Iter

Svensk projektägare: Göteborgs Stad

Målgrupp: Ungdomar 18-29 år som saknar sysselsättning såsom jobb eller skola

Längd: sedan 2011

Partnerländer: Island, Frankrike, England

1. Beskrivning

Iter har sedan 2011 skickat 69 unga volontärer till andra länder i Europa. Det är ett samarbete mellan flera europeiska länder för att ge ungdomar erfarenheter av att arbeta och att möta andra människor och kulturer. Projektet vänder sig till ungdomar som saknar förankring eller naturlig ingång på arbetsmarknaden. Volontärperioden ger dem en merit på CV:et och en möjlighet att utvecklas på ett personligt plan och få större självförtroende. Syftet med projektet är att förhindra långvarigt utanförskap från arbetsmarknaden och samhället samt att göra ungdomarna aktiva, oberoende och anställningsbara.

Projektet skickar 15-20 ungdomar per år. Innan utbytet får de delta på nätverksmöten samt kortare utbildningar om den lokala kulturen, engelska språket och volontärarbete. De får också handledning från personalen. Därefter åker de iväg en och en och arbetar i mellan två veckor och tolv månader hos någon av projektets samarbetsorganisationer. En handledare följer med och stannar de första en till två nätterna.

Arbetsuppgifterna kan till exempel vara att renovera kulturmärkta byggnader på franska landsbygden, arbeta med utsatta personer eller med kultur- och miljöprojekt på Island. Förutom volontärarbetet får ungdomarna också språkträning och möjlighet att leva med andra ungdomar från olika delar av Europa.

Efter slutförd volontärperiod träffas ungdomarna igen i nätverksmöten där de delar med sig av sina erfarenheter. Göteborgs Stad använder denna information för planering av både programmet och personens nästa steg i att få anställning eller påbörja en utbildning.

2. Resultat

2.1 Hur projektet har påverkat verksamheten

Utbytet har gjort att Göteborgs Stad har breddat sitt arbetssätt och dragit lärdomar av arbetet med de internationella partnerorganisationerna. Man har tvingats bli mer flexibel och anpassningsbar och hålla sig uppdaterad på ett annat sätt än vad man behöver när man enbart arbetar kommunalt eller statligt. Dessa erfarenheter och insikter från det internationella arbetet smittar av sig på andra chefer och kollegor inom organisationen.

2.2 Hur projektet påverkar deltagarna

En extern utvärdering visar att 82 procent av deltagarna har gått vidare till jobb eller studier efter att ha deltagit i projektet. Därmed lyfts många ungdomar ur utanförskap och kriminalitet vilket ger stora samhällsvinster. Inom Iter försöker man därför prioritera ungdomar i utanförskap eller med extra behov framför dem med god utbildning eller förutsättningar att skapa sig liknande möjligheter på egen hand.

2.3 Erasmus+ som förutsättning för projektet

Erasmus+ och Youth in Action var nödvändiga för att få de kontakter man har idag med samarbetsorganisationer i andra länder. Detsamma gäller det finansiella stöd som erhålls av EU. Kommunen hade troligtvis inte bidragit ekonomiskt till projektet om inte EU hade varit med och finansierat det. Om kommunen trots allt hade gjort det skulle det ha blivit ett engångsprojekt istället för den kontinuitet som Iter har idag.

Det hade också varit för arbetsamt att hitta rätt organisationer att jobba med utan EU-medlen och Erasmus-systemet. Byråkratin hade blivit för svår och stor. EU ger även projektet en tyngd och ett tydligt regelverk som måste följas, både av sändande och mottagande organisationer. Därmed blir det lätt att veta vilka ramar man ska förhålla sig till.

2.4 Ringar på vattnet

Projektet har hjälpt till att ändra på kommunala och statliga system som kan vara stela eller inkörda på samma spår. Det har vidgat vyerna både på deltagarna, arrangörerna och samarbetsorganisationerna. De fördelar som projektet har gett deltagarna, arrangörerna och kommunen har gjort att Göteborgs Stad vill fortsätta med programmet.

2.5 Viktigaste lärdomarna

Det är aldrig för sent att få en ung vuxen på rätt köl. Alla människor har fler förmågor än de vet om, och ett volontärutbyte kan locka fram de förmågorna. Överhuvudtaget är det viktigt att ibland lyfta personer ur deras sammanhang och placera dem i ett annat sammanhang. Det gäller både för deltagarna och personalen.

Det har också blivit tydligt under projektets gång att människor i olika europeiska länder har fler likheter än olikheter, samtidigt som det är väldigt givande att utbyta erfarenheter med varandra.